

Україна:

події,
факти,
коментарі

2011 № 9

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

Для керівників та працівників інформаційних структур на місцях

Засновник

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Горвий, заступник головного редактора

Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації

Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу

Н. Вітушко, заввідділу електронних технологій обробки інформації

Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів

Комп'ютерний дизайн Г. Булахова

Видається з 01.01.1998 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Виходить двічі на місяць

Матеріали друкуються українською та російською мовами

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти

Передрук – тільки з дозволу редакції

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03

E-mail: siaz@pochta.ru

www.nbu.gov.ua/siaz.html

**Шановні ветерани, учасники бойових дій,
трудівники тилу, співгромадяни!**

Від усієї душі вітаємо Вас, Ваших рідних та близьких
із знаменним днем – Днем Перемоги!

Цей вікопомний день уособлює героїзм, силу духу,
ратну працю й вічну скорботу за мільйонами
нерозквітлих українських доль,
нездійснених мрій і задумів.

Для нас, нащадків солдатів Великої Перемоги, найви-
щою життєвою істиною є вірність їх справі і грома-
дянському обов'язку, довічна шана і повага.

Наш земний уклін усім, хто здобував перемогу, виніс
роки окупації, хто піднімав з руїн і відроджував
рідний край.

Міцного здоров'я Вам, успіхів і насаги у Ваших
справах, щастя, радості і миру у Ваших оселях!

Колектив СІАЗ НБУВ

Коротко про головне

Президент привітав ветеранів із 66-ю річницею Перемоги у Великій Вітчизняній війні	4
--	---

Аналітика**Н. Тарасенко**

25 роковини Чорнобильської аварії у контексті державних заходів української влади	5
---	---

Ю. Половинчак

Вибірчі правила: перезавантаження	11
---	----

А. Потіха

Українсько-російське співробітництво в авіаційній і космічній галузях: стан, перспективи . . .18	
--	--

Ю. Якименко

Состояние и перспективы украинско-польского сотрудничества в оценках СМИ	24
--	----

Правові аспекти**Н. Іванова**

Нове законодавство про примусове виселення	31
--	----

Актуальна прес-конференція**С. Горова**

Висновок експертів: проблеми трудових відносин обіцяють серйозні суспільні наслідки36	
---	--

Наука – суспільству

Діяльність науково-дослідних установ	42
Аерокосмічна і авіаційна галузі	42
Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань	43
Енергоощадні технології	45
Інформаційні технології	46
Питання екології та уникнення техногенних катастроф	46
Освіта та кадрове забезпечення в Україні	49
Охорона здоров'я	51
Наукові видання	54
Наука і влада	54

Проблеми інформатизації**Т. Гранчак**

Бібліотеки у системі політичної комунікації: тенденції розвитку та завдання	58
---	----

До уваги держслужбовця**Т. Добко, Л. Мацкевич**

Фінансова криза в Україні. Бібліографія 2008-2010 рр.	74
---	----

Президент привітав ветеранів із 66-ю річницею Перемоги у Великій Вітчизняній війні

4 травня під час відвідання Українського державного медико-соціального центру у селі Циблі на Київщині глава держави поспілкувався із ветеранами та запевнив їх, що увага держави до них залишатиметься пильною. «Я бажаю вам наперед здоров'я, доброї настрою та надії, що життя покращуватиметься», – сказав глава держави, звертаючись до ветеранів. «Ми знаємо, якою ціною ви досягли миру, і ми щороку маємо віддячувати вам за це. Ми це робитимемо настільки, наскільки у нас вистачить сил», – підкреслив Президент. «Головне, що ви повинні знати: я завжди казатиму вам правду, якою б гіркою вона не була... Низький вам уклін. Живіть, радійте від того, як живуть ваші діти та онуки, а ми вас не підведемо», – запевнив ветеранів В. Янукович.

Президент подарував лікувальному центру сучасне медичне обладнання та два автобуси. Під час відвідання Українського державного медико-соціального центру Президент України наголосив, що соціальна допомога ветеранам, учасникам Великої Вітчизняної війни зростатиме із покращенням стану економіки у державі. «У подальшому, із ростом економіки та збільшенням мінімальних пенсій, соціальна допомога ветеранам, учасникам Великої Вітчизняної війни буде збільшуватися», – зазначив глава держави.

Президент підкреслив, що з року в рік сучасне покоління дедалі більше і більше цінує внесок наших ветеранів у мирне життя України. «Я вважаю, ми будемо у вічному боргу перед цими людьми. Все, що ми можемо робити в житті для них, – ми повинні робити», – зазначив В. Янукович.

Президент також зауважив, що допомагати ветеранам потрібно як на рівні держави, так і на рівні регіонів, міст, кожної родини. У цьому контексті глава держави нагадав про минулорічне рішення щодо підвищення розміру разової грошової виплати ветеранам. «Ми це зробили в минулому році, і цей рік, і наступні ми будемо їм платити», – сказав В. Янукович.

За словами Президента, у 2011 р. до 9 Травня було виділено грошові допомоги в сумі близько 550 млн грн.

Як доповіли главі держави, ці кошти до 5 травня будуть перераховані в усі регіони України. «Безумовно, ми щороку розглядатимемо питання соціальної допомоги», – сказав В. Янукович, підкресливши, що це, зокрема, стосується здешевлення медикаментів. «Ми триматимемо це питання на контролі», – наголосив Президент (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua).* – 2011. – 4.05).

Аналітика

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

25 роковини Чорнобильської аварії у контексті державних заходів української влади

Чверть століття тому Україна пережила безпрецедентну катастрофу – аварію на Чорнобильській атомній електростанції. Сумний ювілей на кілька днів перетворив Київ на центр тяжіння світового інтересу. Пам'ятні заходи, присвячені черговій річниці вибуху на четвертому реакторі ЧАЕС, відвідали делегації багатьох зарубіжних країн і керівництво міжнародних організацій.

У рамках заходів з нагоди 25-ї річниці Чорнобильської трагедії 19 квітня в Українському домі відбулася конференція країн-донорів зі збору коштів на фінансування чорнобильських проєктів. Як відомо, самостійно впоратися з наслідками катастрофи Українській державі не під силу. За даними на 2011 р. загальний кошторис запущених у Чорнобилі проєктів становить понад 1,5 млрд євро. У першу чергу мова йде про будівництво нового «Саркофага» над четвертим енергоблоком.

На сьогодні Чорнобильський фонд «Укриття» вже отримав фінансову допомогу з 23 країн, Європейського Союзу та безоплатну матеріальну допомогу із шести країн. У 2009 р. акціонери ЄБРР надали грант на 58 млн євро для будівництва безпечного конфайнменту.

На кінець 2010 р. загальна сума, отримана Фондом «Укриття», становила 990 млн євро (включаючи надходження від управління ліквідними активами, грошовий внесок ЄБРР і деякі заплановані доходи). На сьогодні асамблея схвалила дев'ять угод, які передбачають надання грантів на суму понад 800 млн євро. У рамках цих угод було укладено 162 контракти, з яких 135 вже виконані.

Що стосується відпрацьованого ядерного палива, то будівництво другого сховища для нього фінансується через Угоду про рахунок забезпечення ядерної безпеки, яким керує ЄБРР. У липні 2007 р. країни-донори погодилися фінансувати завершення його будівництва, що є ключовим об'єктом для припинення експлуатації 1–3 реакторів ЧАЕС. Пожертвування для Угоди про рахунок забезпечення ядерної безпеки надали 16 країн, плюс Європейська комісія.

Крім того, у 2008 р. ЄБРР надав грант на 77 млн євро для будівництва другого (проміжного) сховища відпрацьованого ядерного палива. Станом на кінець 2010 р. Угода про рахунок забезпечення ядерної безпеки отримала близько 520 млн євро (включаючи надходження від управління ліквідними ак-

тивами, грошовий внесок СБРР і деякі заплановані доходи). Були успішно завершені проекти в Болгарії, Росії та Литві загальною вартістю 140 млн євро.

Щодо питання вартості «Укриття» неодноразово висловлювалися українські урядовці. Перший віце-прем'єр-міністр А. Клюєв у жовтні 2010 р. заявив, що Україною вартість реалізації проектів, пов'язаних з переведенням об'єктів ДСП «Чорнобильська АЕС» в екологічно безпечну систему, оцінюється в 1,55 млрд євро.

Трохи раніше А. Клюєв казав, що остаточна вартість будівництва об'єкта «Укриття» на четвертому енергоблоці ЧАЕС становить 870 млн євро. За його словами, збільшення вартості об'єкта з 505 млн дол. у 2004 р. до 870 млн євро у 2010 р. відбулося в результаті підвищення вимог до його безпеки.

Не можна не згадати, що в лютому 2010 р. прес-служба Рахункової палати поширила повідомлення, у якому зазначається неефективність витрачання державних та донорських коштів під час виконання донорських програм у 2007–2009 рр. Зокрема, контрольне фінансове відомство вказувало на затягування термінів будівництва нового безпечного конфайнмента (НБК) над об'єктом «Укриття» і, як наслідок, – подорожчання вартості робіт за проектом з 758 млн євро до 1,6 млрд євро.

Тоді, коментуючи заяву РП, беззмінний генеральний директор державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС» І. Грамоткін заявив, що «тут дуже серйозні питання, і за простою формальною ознакою, що тут завищена ціна, говорити не можна, бо за цим стоять дуже складні технічні рішення. Це тільки оціночна вартість. Сьогодні ми говоримо про таку вартість не можемо доти, доки не буде виконано проект». Водночас гендиректор не виключив, що остаточна вартість будівництва конфайнмента може бути скоригована в бік збільшення, оскільки українська сторона як замовник прагне включити в проект найбільш надійне обладнання, щоб надалі уникнути експлуатаційних ризиків.

«Нам потрібно не ганятися за термінами, а побудувати надійний безпечний об'єкт, який Україна буде в змозі експлуатувати. І терміни повинні визначатися фахівцями-атомниками, а не фахівцями у фінансовій сфері, і вже тим більше не бухгалтерами, які перевіряють правильність платежів або правильність взаєморозрахунків», – сказав І. Грамоткін. Гендиректор висловив надію, що будівництво НБК завершиться у 2013 р.

Програма-максимум збору коштів під час конференції донорів, озвучена керівництвом Української держави, збігалася з передбачуваним дефіцитом у кошторисі проектів – 740 млн євро. Саме стільки, за заявою глави МНС України В. Балого, не вистачає на будівництво безпечного «Укриття» над зруйнованим енергоблоком Чорнобильської АЕС. Допомога світового товариства потрібна і для спорудження нового сховища відпрацьованого ядерного палива СВЯП-2 і створення інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами.

На Донорській конференції Україні вдалося зібрати близько 550 млн євро. Зокрема ЄБРР надав 120 млн євро, Європейська комісія – 110 млн євро, США – 123 млн дол., Франція – 47 млн євро, Росія – 45 млн євро, Німеччина – 42,4 млн євро, Великобританія – 28,5 млн фунтів. Внесок України становитиме 29 млн євро. Хоча до очікуваних обсягів фінансування чорнобильських проектів Україні дотягнути так і не вдалося, Президент України В. Янукович заявив, що донорська конференція стала справжнім проривом на тлі попередніх подібних, та її результати є безпрецедентними.

19 квітня в Києві за ініціативою Президента України В. Януковича і під егідою ООН розпочався Міжнародний саміт з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії. Київський саміт зібрав делегації понад 60 держав та міжнародних організацій, у складі яких до України прибули 17 глав держав та урядів, високопосадовці багатьох держав світу, керівники міжнародних організацій. Зокрема, у саміті взяли участь Президент України В. Янукович, президенти Польщі Б. Комаровський, Казахстану Н. Назарбаєв, Хорватії І. Йосипович, Швейцарії М. Кальмі-Рей та Угорщини П. Шмітт, генеральний секретар ООН Пан Гі Мун, голова МАГАТЕ Ю. Амано, президент ЄС Ж. М. Баррозу, прем'єр-міністри п'яти держав, віце-прем'єри, глави парламентів ряду держав та інші європейські високопосадовці.

Відкриваючи Київський саміт з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії, Президент України В. Янукович заявив, що Україна поділяє бачення того, що проблематика ядерної безпеки, яка характеризується подальшим зростанням загроз у цій сфері на глобальному та регіональному рівнях, перебуває у нерозривному зв'язку з питанням безпечного використання ядерної енергії в мирних цілях, особлива актуальність якого диктується досвідом України у подоланні масштабних гуманітарних та безпекових наслідків Чорнобильської катастрофи.

За його словами, проведення цього заходу в столиці України є, серед іншого, внеском нашої держави у зусилля з розширення міжнародної підтримки рішень Вашингтонського саміту з ядерної безпеки, яка проходила у квітні 2010 р. Це також є підтвердженням намірів України привернути увагу до актуальності проблематики зміцнення безпеки мирної ядерної енергетики у контексті наслідків Чорнобильської катастрофи та у світлі нещодавньої аварії на атомній станції в Японії.

Київський саміт покликаний стати непересічним високопосадовим міжнародним форумом для обговорення перспектив поглиблення практичного співробітництва між зацікавленими державами на напрямі розвитку новітніх технологій та інновацій у сфері безпечного використання ядерної енергії в мирних цілях.

В. Янукович також пообіцяв, що Україна до квітня 2012 р. вивезе зі своєї території весь високозбагачений уран, який можна використовувати для створення ядерної зброї. За його словами, Україна закликає активізувати і вивес-

ти на якісно новий рівень міжнародне співробітництво у сфері мирного і безпечного використання ядерної енергії. На його думку, це одна з заповук задоволення світових енергетичних потреб, що постійно зростають.

Із короткими промовама на форумі виступили глави делегацій країн-учасниць саміту – президенти Казахстану, Польщі, Швейцарії, Угорщини та Хорватії, прем'єр-міністри Азербайджану, Бельгії, Литви, Франції, а також Генеральний секретар ООН, Президент Європейської комісії, Президент ЄБРР, Генеральний директор МАГАТЕ, інші високопосадовці багатьох держав світу.

Відзначаючи важливість саміту з ядерної безпеки в Києві, Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй Пан Гі Мун і Генеральний директор Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) Ю. Аmano заявили, що стихійне лихо в Японії актуалізувало необхідність його проведення.

Учасники Київського саміту висловили переконання, що реалізація зусиль з посилення ядерної безпеки має і надалі залишатися ключовим пріоритетом у всіх видах діяльності в галузі ядерної енергетики. У зв'язку з цим Україна наголосила на тому, що найбільш оптимальним шляхом на цьому напрямі є активізація міжнародного співробітництва у руслі інноваційного використання ядерної енергії, що має стати домінантною передумовою в забезпеченні глобального режиму ядерної експлуатаційної безпеки для усіх без винятку держав.

Держави та міжнародні організації висловилися за поглиблення міжнародного співробітництва у сфері мирного й безпечного використання ядерної енергії, що сприятиме задоволенню зростаючих світових енергетичних потреб, розвитку новітніх технологій у сфері медицини, сільського господарства, в інших галузях господарства. Було відзначено, що Чорнобильська катастрофа та аварія на АЕС в Японії засвідчили необхідність підвищення рівня готовності об'єктів ядерної енергетики до надзвичайних ситуацій, а також продемонстрували, що ліквідація наслідків ядерних аварій потребує мобілізації наукового, технічного і ресурсного потенціалу усього міжнародного співтовариства.

У Декларації Київського саміту з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії глави держав, урядів та представники держав і міжнародних організацій підтвердили налаштованість співпрацювати в галузі ядерної безпеки з метою посилення колективних зусиль із запобігання та зменшення негативних наслідків таких аварій у майбутньому.

У підсумковому документі саміту також зазначається, що його учасники продемонстрували політичну волю та спроможність співпрацювати з метою подолання наслідків надзвичайних ситуацій на об'єктах ядерної енергетики. Проведення Міжнародної конференції зі збору додаткових коштів на чорнобильські проекти дало можливість залучити 550 млн євро, які будуть спрямовані на завершення усього комплексу робіт на четвертому реакторі. Ряд країн розглядає питання про суму внеску. Зазначені результати скоординованих дій у цьому напрямі засвідчили спроможність світового співтовариства спільно подолати наслідки згаданої аварії.

Учасники саміту висловили переконання, що співробітництво та обмін передовим досвідом у галузі планування, розташування, спорудження та експлуатації об'єктів ядерної енергетики сприятиме підвищенню їх рівня безпеки. У цьому контексті вони закликали усі країни, що ще не приєдналися до Конвенції з ядерної безпеки, зробити це якомога швидше.

Закриваючи Київський саміт з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії, Президент України В. Янукович наголосив, що ядерна енергетика має майбутнє. Водночас, як зазначив Президент, таке майбутнє можливо лише, якщо міжнародна спільнота дасть відповідь на технологічні, природні виклики, що постають перед ядерною енергетикою.

«Нагальним стало завдання розширення і поглиблення практичної взаємодії між зацікавленими урядами щодо вдосконалення і подальшого розвитку ядерних технологій, впровадження інновацій у цій галузі», – зауважив В. Янукович, підкресливши, що цього вимагають всі народи.

За його словами, остання аварія на японській АЕС «Фукусіма-1» змусила уряди переглянути роль і місце ядерної енергетики в структурі національних енергетичних секторів. Також не можна ігнорувати, що для багатьох держав, у тому числі й для України, ядерна енергетика відіграє значну роль у забезпеченні енергетичної та економічної безпеки. «Вона залишатиметься суттєвим чинником підтримання сталого розвитку народного господарства. Саме тому ми усвідомлюємо, що безпека ядерної енергетики майбутнього може бути забезпечена лише спільно», – наголосив В. Янукович.

20–22 квітня в Києві відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Двадцять п'ять років Чорнобильської катастрофи. Безпека майбутнього», організована урядом України спільно з урядами Республіки Білорусь та Російської Федерації (відповідно до резолюцій ООН, – як країн, які найбільш постраждали від Чорнобильської катастрофи), ООН, МАГАТЕ, Європейською комісією, Радою Європи, Інститутом радіаційного захисту та ядерної безпеки Франції (IRSN), Товариством технічної та ядерної безпеки Німеччини (GRS). У конференції взяли участь Генеральний секретар ООН, Генеральний директор МАГАТЕ, Генеральний секретар Ради Європи, керівники міністерського рівня багатьох країн світу. Разом із провідними науковцями, політиками вони обговорили подальші перспективи «мирного атому».

Метою науково-практичної конференції став пошук оптимальних шляхів вирішення питань ядерних та радіаційних ризиків; розробки стратегії поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом; розвитку системи запобігання і реагування на ядерні та інші техногенні аварії, забезпечення радіаційної безпеки та охорони здоров'я населення у ситуаціях існуючого післяаварійного опромінення (досвід Чорнобиля); соціального та економічного розвитку територій, що зазнали впливу внаслідок Чорнобильської катастрофи; впровадження новітніх технологій та наукових досягнень для безпеки майбутнього тощо.

На конференції з офіційними заявами виступили Генеральний директор Міжнародного агентства з ядерної енергії (МАГАТЕ) Ю. Аmano, Генеральний секретар Ради Європи Т. Ягланд, а також Генсек ООН Пан Гі Мун, який вперше відвідує Україну.

Напередодні Пан Гі Мун заявив, що ООН продовжуватиме координувати міжнародну співпрацю для подолання наслідків аварії на Чорнобильській атомній станції і зазначив, що вчені всього світу зацікавлені проводити в зоні відчуження наукові дослідження для того, аби забезпечити світ від подібних ядерних катастроф.

Для участі в заходах у зв'язку з 25 роковинами Чорнобильської катастрофи 26 квітня до України прибув Президент Росії Д. Медведєв. Тим часом глава Білорусі О. Лукашенко, якого також очікували в Києві, проігнорував ці заходи. Як повідомили в його адміністрації, О. Лукашенко здійснює поїздку регіонами Білорусі, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС.

Президент України В. Янукович та Президент Росії Д. Медведєв у день 25-річчя Чорнобильської аварії взяли участь у церемонії закладання пам'ятника ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС, який буде встановлено в парку міста Чорнобиль. Виступаючи на траурній церемонії у зв'язку з 25-ю річницею Чорнобильської катастрофи, Президент В. Янукович подякував російському колезі за вклад Росії (45 млн євро) у фінансування проекту «Укриття». У свою чергу Президент Д. Медведєв заявив, що РФ направила лідерам найбільших держав, у тому числі – країнам СНД, пропозиції з розвитку ядерної енергетики, які повинні запобігти можливим катастрофам.

Президент України В. Янукович та Президент Російської Федерації Д. Медведєв відвідали також меморіальний комплекс «Зірка Полин». Міністр МНС В. Балого провів для глав держав коротку екскурсію, а автор експозиції музею художник А. Гайдамака розповів про задум її створення та хід практичної реалізації.

Увечері 26 квітня в Державній резиденції «Залісся» відбулася офіційна зустріч Президента України В. Януковича і Президента Росії Д. Медведєва. Глава Української держави подякував своєму російському колезі за активну участь делегації РФ у заходах до 25-річчя Чорнобильської трагедії. «Дуже важливо, щоб був “нерозривний зв'язок” поколінь – між тими ліквідаторами, які 25 років тому поклали свої життя, долаючи наслідки Чорнобильської аварії, та тими, хто живе сьогодні», – наголосив В. Янукович.

Двадцять п'ята річниця Чорнобиля відгукнулася в різних країнах демонстраціями, акціями протесту і маніфестами. Люди вийшли на вулиці, щоб закликати уряди своїх держав звернути увагу на безпеку атома і розвивати програми альтернативного енергозабезпечення. Кілька сотень протестантів пройшли маршем у Гельсінкі. Вони закликали згорнути ядерну програму Фінляндії. Демонстранти тримали плакати з написами «Невже Фінляндія – Північна Японія?» Нині в цій скандинавській країні чотири ядерні заводи, йде

будівництво потужного Європейського реактора та заплановано спорудження ще двох. Лідер Партії зелених В. Ністо сказав, що протестанти вимагають покінчити з ядерною енергією та більше інвестувати в альтернативні джерела: «Уряд повинен створити план інвестицій у відновлювальні джерела енергії. Так ми зможемо позбутися ядерної енергії».

Вшанувати загиблих у Чорнобилі вийшли жителі Південної Кореї. У центрі Сеула зібралися люди, одягнуті в символічні жовті плащі, на обличчях – газові маски, над головами – обідрані чорні парасольки. Демонстранти теж вимагали в уряді зупинити розвиток ядерних програм. У Південній Кореї двадцять один реактор і чотири ядерних заводи. На наступне десятиріччя заплановано запуск ще 12 реакторів.

Особливо близько сприймають трагічну річницю Чорнобилу в Японії. Близько ста свічок запалили японці біля Токійської енергетичної компанії. Японці побоюються нових землетрусів і руйнування потужних ядерних заводів. Протестанти також нарікали, що уряд приховує справжні масштаби радіаційної загрози, особливо щодо впливу на дітей.

Тим часом Індія вирішила збудувати новий ядерний завод на заході країни в Джайтапурі, який має бути найбільшим у світі. Тиждень тому проти такого наміру демонстранти влаштували акцію протесту. Люди схвильовані небезпечною повторення японського сценарію, коли атомна електростанція не витримала напливу цунамі. Утім, уряд надає особливого значення саме атомній енергії, яка здатна підтримати різке економічне зростання країни.

Отже, 25-та річниця Чорнобильської катастрофи стала для України і світу ще одним приводом обговорити проблеми атомної енергетики, продемонструвати готовність об'єднати зусилля світової спільноти задля гарантування безпеки використання атомної енергії.

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Виборчі правила: перезавантаження...

Вибори до парламенту у 2012 р., скоріше за все, відбуватимуться за новими правилами. Розмови про це ведуться вже не перший місяць, але останнім часом ініціатива набуває дедалі конкретніших обрисів. В. Янукович нещодавно в Посланні Верховній Раді запропонував народним обранцям своє бачення змін, які необхідно внести до виборчого законодавства, та правил, за якими відбуватимуться парламентські вибори у 2012 р. Зокрема, пропонувалося підвищити прохідний бар'єр до 5 %, запровадити змішану систему, передбачити участь у виборах тільки партій, без блоків,

та скасувати можливість голосувати «проти всіх».

Міністр юстиції О. Лавринович розраховує, що законопроект про нові правила виборів, над якими наразі працює робоча група, буде зареєстрований у Верховній Раді до кінця цієї парламентської сесії. При цьому в експертному середовищі досить активно ведеться обговорення ініційованої владою виборчої реформи, а оприлюднені міністром юстиції О. Лавриновичем концептуальні основи нового виборчого законодавства залишають у оглядачів неоднозначне враження.

Отже, розроблюваний законопроект передбачає, що вибори парламентаріїв проводяться за змішаною системою, коли половина кількісного складу парламенту обирається за пропорційною системою від політичних партій, а друга половина – за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах. Політичний досвід незалежної України демонструє ряд ризиків, пов'язаних із цією новацією. По-перше, вибори в мажоритарній складовій можуть стати змаганням «на товщину гаманців і силу адмінресурсу». По-друге, у випадку появи в парламенті сьомого скликання «мажоритарників», вже сьогодні можна впевнено прогнозувати підвищену міжфракційну депутатську міграцію, послаблення політичної структуризації парламенту, перехід, за визначенням директора політико-правових програм Центру Разумкова Ю. Якименка, до «аморфної плаваючої структури фракцій і груп».

Слід визнати, що саме ця новація розглядається багатьма експертами як найменш вдала. Політологи не лише висловлюють щодо неї застереження, а й посилаються на опитування, що проводилось у лютому компанією TNS, за результатами якого більшість респондентів не підтримали виборчу систему, що була на місцевих виборах. Єдиним, що могло б нівелювати недоліки пропонованої виборчої системи, найчастіше називають встановлення її пропорційної частини за відкритими списками.

Керівник Центру політико-правових реформ І. Коліушко наголошує на ініціативі, що мала місце в Посланні Президента, а саме – перехід до змішаної системи має супроводжуватися обов'язковою вимогою до партійних списків щодо їх відкритості. Крім того, зазначено, що відмова від загальнонаціонального виборчого округу передбачає формування виборчих округів, що збігаються з межами областей та мають кількість мандатів, прив'язану до кількості населення областей. У випадку реалізації цих ініціатив, експерт називає їх «великим кроком вперед». Слід, щоправда, звернути увагу на те, що вимоги «відкритих списків» у виступах ініціаторів виборчих змін поки що не супроводжуються розкриттям конкретних юридичних механізмів, що могли б їх гарантувати. Тому принциповим є не допустити перетворення цієї норми на формальність. Отже, тут основні питання для дискусії – відкриті списки й стовідсоткова відкрита виборча система.

Також у виборчому законі може бути відображена норма, що дає змогу брати участь у виборах в одномандатних округах безпартійним самовисуванцям.

Тут треба враховувати, що пропонується новація відповідає європейським нормам: рішення конференції ОБСЄ від 29 червня 1990 р. наголошує, що держави повинні поважати права громадян домагатись політичних та державних посад не тільки як представників політичних партій, а й в особистому порядку. Для вирішення проблеми, коли громадський лідер не може себе реалізувати через наявні політичні партії, у Європі пропонується так звана «демократія участі».

Водночас важко не погодитися з О. Лавриновичем: це положення виборчого закону зменшить вагу політичних партій, оскільки їх роль як локомотивів для політиків мінімізується. До речі, таким чином отримує непряме підтвердження теза багатьох політологів про те, що в Адміністрації Президента «охололи до Партії регіонів», а В. Янукович спробує стати рівновіддаленим від політичних сил главою держави, щоб піднятися над групами впливу в лавах «регіоналів». На це, не виключено, будуть спрямовані спроби створити парламентську більшість, позбавлену партійних регалій і керовану з Банкової.

Однією з найрезонансніших новацій обіцяє стати пропозиція встановити прохідний бар'єр на парламентських виборах на рівні 5 % – найвищому в незалежній історії України. Збалансувати підвищення прохідного бар'єра, імовірно, повинен дозвіл брати участь у виборах усім зареєстрованим на момент їх проведення політичним силам, при цьому законопроект не передбачає участі у виборах блоків політичних партій. Більшість експертів погоджуються з тим, що від блоків треба відмовлятися, проте вони ще мають відіграти свою роль, зокрема, об'єднати малі партії у більш потужні політичні сили. Саме з огляду на це, у Лабораторії законодавчих ініціатив пропонують зберегти можливість формувати блоки політичних партій з єдиною умовою – прохідний бар'єр для них має бути вищим.

Питання прохідного бар'єра є питанням «політичних торгів між політиками», вважає директор політико-правових програм Центру Разумкова Ю. Якименко. 5-відсотковий бар'єр експерти не вважають надто дискримінаційним для української партійної системи, проте погоджуються, що в цьому питанні значим чином ідеться про свого роду елемент тиску на комуністів і «лівинівців». Дійсно, соратникам «регіоналів» у ВР нинішнього скликання буде непросто зберегти «парламентську прописку» за умов підвищення прохідного відсотка, отже, «бар'єрна ініціатива» цілком логічно розглядається експертами як засіб зробити їх зговорливими найближчим часом.

Деякі оглядачі, коментуючи це нововведення, висловлюють думку, що «піднімаючи бар'єр, влада не просто звужує можливий вибір громадян, а й «призначає» собі потенційних супротивників». Тобто існує думка, що влада намагається «прибрати» більш сильні партійні структури КПУ та Народної партії, замінивши їх у майбутньому складі парламенту слабше структурованими, а отже – більш «гнучкими» політичними проектами, такими як «Сильна Україна» С. Тігіпка або «Фронт змін» А. Яценюка. Враховуючи дані соціологічних опитувань, можна спрогнозувати, що жодна з політичних

партій, які нині представлені в парламенті, не набере на наступних виборах необхідні для самостійного формування більшості 226 депутатських мандатів. Отже, міноритарні фракції, скоріше за все, будуть потрібні лідеру перегонів для створення парламентської переваги над опонентами.

Наприклад, голова правління КВУ О. Черненко вважає збільшення прохідного бар'єра до 5 % дискримінаційним для системи представницької демократії. На думку експерта, з підвищенням прохідного бар'єра до 5 % штучно обмежується проходження до Верховної Ради КПУ, Народної партії та ВО «Свобода»: «Якщо буде введений поріг у 5 % – ми будемо розцінювати це як дискримінацію, – зазначив О. Черненко, – адже в Україні, з огляду на всі політичні реалії, якщо ідея користується підтримкою хоча б 3 % громадян, вона вже має право бути представленою в парламенті. Але діапазон 3–4 % – допустимо».

Досить активно обговорюється ще одна новація: скасування граfi «проти всіх». Згідно з законопроектом, у виборчому бюлетені для голосування в загальнодержавному окрузі буде відсутня позиція «не підтримую кандидатів у народні депутати України від жодної політичної партії», а у виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі – «не підтримую жодного кандидата». Примітно, що ліквідація цієї граfi матиме місце на тлі підвищення протестних настроїв українців. Тому поряд з підтримкою цього нововведення (аргумент – у багатьох європейських демократичних країнах вона відсутня) та закликами до відповідального волевиявлення, фахівцями висловлюються застереження щодо того, що така модернізація відкриває можливість для маніпуляцій невикористаними бюлетенями, адже висловити протест значна частина виборців кандидата «проти всіх» може спробувати, проігнорувавши вибори. Тому голова Комітету виборців України О. Черненко висловлює думку, що в Україні прибирати цю графу «ще рано, оскільки у нас багато активних виборців, які дуже критично налаштовані».

Запропонований Мін'юстом законопроект також передбачає відмову від бюджетного фінансування агітації кандидатів і залишає тільки соціальну рекламу, тобто ведення передвиборної агітації передбачається тільки за гроші партій і кандидатів.

За інформацією ЗМІ, у проєкті закону про вибори народних депутатів, що потрапила в розпорядження оглядачів, під час передвиборної кампанії ЗМІ не зможуть безкоштовно поширювати інформацію, яка може вплинути на вибір виборця. Згідно з законопроектом, передвиборна агітація з використанням засобів масової інформації усіх форм власності проводиться з дотриманням принципу рівних умов. Медіа, що надали площу (ефір) одному, позбавлені прав відмовити іншому. Більше того: медіа заборонено безкоштовно поширювати будь-яку інформацію, що може спонукати виборця голосувати за або проти того чи іншого кандидата (партії). За порушення можуть позбавити ліцензії або зупинити вихід видання.

Загалом політологи, аналізуючи озвучені пропозиції, у принципі погоджу-

ються з більшістю новацій – зокрема, вони вважають, що блоки таки треба захищати, як і графу для голосування «проти всіх», хоч і з певними застереженнями.

Звісно, слід враховувати, що, за словами О. Лавриновича, усі позиції перебувають на стадії обговорення, і робоча група готова до дискусії при доопрацюванні остаточного варіанта документа. Міністр юстиції оприлюднив поки що тільки основні положення майбутнього виборчого закону, на ухвалення якого він розраховує восени 2011 р., за рік до проведення виборів.

Компетентно

Голова ради Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут:

«Цікаве питання про те, хто встановлюватиме результати виборів – окружні виборчі комісії чи Центральна виборча комісія. Владою запропоновано, щоб мажоритарну складову рахували окружні комісії, а загальнонаціональний округ взяла на себе ЦВК. Але у випадку оскарження краще мати справу з одним органом, з одним рішенням – ЦВК. Більше того, ідеться про юридичне оформлення результатів. Тут теж ми не цілком підтримуємо позицію. Хотілося б бачити оформлення прийняття рішення. За кодексом адміністративного судочинства оскаржуються дії, рішення, бездіяльність, а не сам документ з фіксацією цифр.

Дуже непогано поки що висвітлено позицію про обмеження прав скасування реєстрації кандидатів. Однак ця проблема залишається найбільш кричущою, і над нею треба ще працювати.

Тут дуже важлива обставина – неможливість відмови від балотування з моменту публікування бюлетенів. Але дуже добре було б, якби це правило поширилось і на неможливість скасування реєстрації, тоді не можна маніпулювати штампами “вибув”.

З приводу надлишку бюлетенів теж непогано запропоновано – тільки 0,5 % додаткових бюлетенів може бути на дільниці.

З точки зору Консорціуму громадських організацій, пропозиції урівняти всі громадські спілки у правах на спостереження виглядає поки що незрозумілим. Цим мали б займатися організації, у статутних положеннях яких передбачена така діяльність.

Щодо комісій, то робоча група залишає ту ж саму позицію, надаючи перевагу парламентським партіям. Наші пропозиції полягають в іншому – мають бути 50/50, чесне жеребкування, але вони поки не знайшли підтримки.

Лунають певні скарги, що більшість пропозицій та зауважень Венеціанської комісії, ОБСЄ не знайшли своєї підтримки та належного розгляду у цих рекомендаціях. Та з’явиться законопроект, і Венеціанська комісія стане тією інституцією, яка буде його оцінювати з точки зору відповідності так званім європейським стандартам».

Ігор Попов, експерт-політолог:

«Це ще не закон, але вже робочий документ. Його текст зараз переді мною. Тут є як позитивні, так і проблемні питання.

Почнемо з підняття прохідного бар'єра. Позитив цього в тому, що в Україні відбудеться зміцнення партій. Цей процес потрібно було стимулювати: партій у нас занадто багато, тільки в парламенті майже два десятки.

Негатив у тому, що велике зміцнення не відбудеться, і до парламенту пройде від двох до чотирьох “списків”. Цього явно замало. І виборці будуть недо-репрезентовані.

Три відсотки для України було більш прийнятним. У нас голосує в середньому 25 млн чоловік. Тобто якщо 750 тис. виборців підтримують якусь ідею, вони мають право бути представлені фракцією у парламенті. Тому підняття прохідного бар'єра, як на мене, рано вводити.

Тепер про змішану пропорційно-мажоритарну систему, коли половина кількісного складу парламенту обирається за пропорційною системою в загальнодержавному виборчому окрузі за виборчими списками кандидатів у депутати від політичних партій, а друга половина – за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах.

У принципі, це нормально. Дуже хотілося б мати відкриті списки. Але сьогодні цього не буде. У змішаній системі, у тому вигляді, у якому вона пропонується, великий негатив у тому, що в мажоритарних округах буде неформальна фінансова проблема: кандидат, який не зможе роздати виборцям товари та послуги на мільйон доларів, майже не матиме шансу на проходження. Звичайно, серед людей, які зможуть витратити такі гроші, буде багато гідних, але для 99 % громадян України мажоритарний округ буде фактично закритий. І хоч це неформальне обмеження, але це наші реалії.

“Проти всіх” нам давно рекомендують скасувати. Але я проти: ця лінія показує рівень протестних настроїв. І для нашої країни, і для РФ вона важлива. Але я так розумію, що рішення вже прийняте, і є консенсус між українською владою і міжнародними консультантами.

Стосовно заяв, що проект прописаний під ПР, то я б не говорив так однозначно. Він, швидше, прописаний під чинну владу. Сьогодні при владі ПР. Але що станеться до виборів – питання відкрите. Мажоритарний компонент багато у чому залежить від фінансів і адмінресурсу, тому чинна влада матиме “фору”.

А що стосується пропорційного компонента, то якщо опозиція об'єднається, представить гідну ідею, а влада не зможе впоратися з кризою, в опозиції буде шанс. Але якщо вона виставить 20 списків, кожен з яких набере по 1 %, то, звичайно, влада переможе з нищівним рахунком».

О. Сергієнко, директор аналітико-дослідницького центру «Інститут міста»:

«Нічого дивного в цих ініціативах немає. Все це логічно, слідує у руслі політики Партії регіонів створення не максимально демократичних виборів

в умовах народного волевиявлення, а забезпечення себе більшістю, оскільки зрозуміло, що при такій розстановці всі дрібні партії просто розтікаються. Хоча, як відомо, чим ширший плюралізм поглядів, тим ближче істина.

Закриті списки себе і без того скомпрометували на попередніх виборах, а зараз вони, просто кажучи, консервуються. Змішана система працювала ще за часів Кучми і показала, що вона просто призводить до того, що “мажоритарники” потім “лягають” під провладні партії.

Вилучення пункту “проти всіх” – це банальне відсікання частини людей, які на вибори не підуть, оскільки, таким чином, виявляються позбавлені можливості висловити свій протест. Цим людям просто затикають рот. Звичайно, картинка без них буде виглядати гарнішою, і нічого, що явка буде меншою, зате всі – “за”.

Підсумовуючи, можна сказати, що бачимо тільки посилення авторитарних тенденцій. І більше нічого».

І. Бекешкіна, соціолог, директор Фонду «Демократичні ініціативи»:

«Цілком очевидно, що ці новачки на користь Партії регіонів. Це однозначно. Чому? По-перше, у мажоритарники йдуть представники влади, і їх обирають, щоб мати всередині її захисника. По-друге, навіть якщо це не представники влади, то їм потрібно з нею працювати, інакше вони не зможуть реалізувати свої обіцянки виборцям.

Якщо ці нові виборчі правила без доопрацювань наберуть чинності, ми отримаємо в Україні незмінвану владу. Принаймні поки не зміниться Президент, результати виборів по мажоритарних округах відомі заздалегідь.

Тепер, що стосується того, що буде відсутня позиція “не підтримую кандидатів у народні депутати України від жодної політичної партії”, а у виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі – “не підтримую жодного кандидата”.

Ми отримали останнє дослідження, і можу вам сказати, що зараз голосувати проти всіх більше схильні у тих областях, де традиційно підтримували ПР. Чому? Це зрозуміло – немає альтернативи.

На Заході більше зараз відповідають “важко сказати”. Там є вибір: БЮТ, “Фронт змін”, “Свобода” та ін. Ну, повний пасьянс, тільки не знаєш, кого вибрати.

Звичайно, коли з бюлетенів приберуть “проти всіх”, це вплине на явку. Але у нас немає порога явки. Прийде, скажімо, 40 %, ну і добре. Результат однаково буде кращим, тому що ті, хто проти, не прийдуть».

Імовірний варіант розвитку подій:

– ухвалення виборчого законодавства з врахуванням вітчизняних реалій та європейського досвіду може сприяти вдосконаленню політичної системи в Україні та забезпечити підвищення ефективності роботи виборчих органів влади;

– недостатнє врахування експертних рекомендацій щодо вдосконалення ряду «проблемних» пунктів виборчого законодавства, зокрема забезпечення відкритості виборчих списків, несе загрозу появи авторитарних тенденцій у вітчизняній виборчій системі.

А. Потіха, наук. співроб.

Українсько-російське співробітництво в авіаційній і космічній галузях: стан, перспективи

Активізація українсько-російських відносин дає підстави сподіватися на поглиблення економічного співробітництва в багатьох галузях і, зокрема, в авіаційній та космічній. Нещодавно Президент України В. Янукович доручив Міністерству закордонних справ України остаточно узгодити з російською стороною проект Декларації про зміст українсько-російського стратегічного партнерства для підписання в рамках п'ятого засідання Українсько-російської міждержавної комісії (УРМК).

Згідно з Дорученням Президента України, має бути підготовлена до підписання Програма економічного співробітництва України та Російської Федерації на 2011–2020 рр. Низці керівників центральних органів виконавчої влади глава держави доручив підготувати пропозиції щодо проектів, які можуть бути реалізовані спільно Україною та Російською Федерацією з третіми країнами, а також з Європейським Союзом, для подальшого їх обговорення з російською стороною в рамках галузевих підкомісій Комітету з питань економічного співробітництва УРМК.

Як зазначають експерти, ракетно-космічна й авіабудівна галузі є тими сферами, де Україна і Росія виступають як достатньо ефективні партнери. За підрахунками, двосторонні проекти становлять тут до 40 %, а у деяких вузьких галузях – до 60 %.

Об'єднання інтелектуальних і виробничих ресурсів двох країн на паритетних та взаємовигідних умовах дасть змогу зміцнити позиції на світових ринках, а також сприятиме освоєнню нових ринків в умовах загострення конкуренції. Широкі можливості для взаємовигідної економічної кооперації в космічній сфері між Україною і Росією існують у рамках проекту створення єдиного навігаційного простору України і Росії на базі системи ГЛОНАСС.

Проте дехто вважає, що економічне співробітництво між двома державами бажає бути кращим. Зокрема, экс-президент України Л. Кучма незадоволений економічним співробітництвом України з Росією останнім часом. Про це він

сказав на українсько-російському форумі «Партнерство України і Росії в нових реаліях європейської та євразійської інтеграції», який проходив 11 лютого в Києві. «Сьогоднішній нашій владі не можна дорікнути в небажанні дійсно мати стратегічні відносини з Росією. Однак рік – це в сьогоднішньому вимірі можна було гори перевернути. Але ми сьогодні не можемо сказати про жодний проект, який би з'явився за цей час, а навпаки, Україну, так би мовити, з усіх боків обходять. І жодного проекту, крім протоколу про наміри. Ось це небезпечно», – зазначив Л. Кучма.

Він упевнений, що така ситуація позначиться на результатах чергових парламентських виборів в Україні. «Наступного року на вибори йти треба, на парламентські. І виборець обов'язково подивиться: ви нам говорили про відновлення нормальних відносин, дійсно тісних, з Росією – я двома руками за це. Це дасть поштовх розвитку економіки, української в тому числі», – підкреслив Л. Кучма.

Він також зауважив, що товарообіг між Україною і Росією поки що зростає лише за рахунок енергоносіїв.

Натомість, Прем'єр-міністр Російської Федерації В. Путін під час візиту до України 12 квітня відзначив зростання торговельно-економічних відносин між Україною і Росією. Про це він заявив на зустрічі з українським колегою М. Азаровим. «Ми спостерігаємо бурхливе відновлення торговельно-економічних відносин. За минулий рік – 62 % зростання, а в I кварталі поточного року – ще 63 %. І дійсно, ми вже перевищили докризовий рівень», – зазначив В. Путін.

За його словами, Україна посіла третє місце після Німеччини та Китаю серед найважливіших торговельно-економічних партнерів Росії.

Під час зустрічі з Президентом України В. Януковичем прем'єр-міністр Російської Федерації В. Путін запросив Україну взяти участь у російському проекті з будівництва космодрому «Східний».

В. Путін підкреслив, що сьогодні цей проект перебуває на початковому етапі, і Росія приділяє йому велику увагу й значні ресурси. За словами російського прем'єра, Україна могла б уже на перших етапах підключити до цього проекту українських фахівців.

Також В. Путін зазначив, що у двох країн є хороші перспективи співпраці в космічній сфері. Він вважає, що потрібно більше приділяти уваги не тільки конкретним проектам, а й кооперації двох країн у науковій сфері.

Як відомо, Росія на Далекому Сході планує побудувати новий космодром «Східний». Очікується, що з 2018 р. запуск усіх російських пілотованих космічних кораблів повністю здійснюватиметься звідти. За три роки до цього з космодрому почнуть здійснюватися запуски ракет носіїв з різними вантажами й супутниками. Навколо космодрому буде створено широку інфраструктуру і місто з населенням у 30–40 тис. осіб.

Президент України не виключає можливості співробітництва в цьому про-

екті. І сподівається, що найближчим часом українські космонавти полетять у космос. «Ми бачимо сьогодні, що не за горами політ українських космонавтів. Політ космонавта – це здійснення чергової наукової роботи або технологічної мети», – сказав В. Янукович в Єнакієвому.

Він зазначив, що під час останнього візиту до України прем'єра Росії В. Путіна обговорювалися питання спільного розвитку аерокосмічної та ракетної галузей. «Ми бачимо, що спільні програми нас тільки підсилять. Спільна робота створює дуже хороші умови для впровадження аерокосмічних технологій практично в усіх галузях промисловості, розвитку нових технологій. Це прекрасна науково-технологічна база, яка буде рухати нашу науку і наші технології вперед», – вважає В. Янукович.

Президент зазначив, що Україна бере участь у будівництві космодрому в Бразилії, розглядає питання спільного розвитку космодрому «Східний» у Росії. «Найближчим часом буде запущено черговий український супутник. Ми вважаємо, що у нас є дуже велика перспектива розвитку таких програм як “Січ-2”, “Дніпро” та ін. Більша частина програм здійснюється за участю наших партнерів з різних країн. У нас є дуже великі замовлення», – запевнив В. Янукович.

У свою чергу Прем'єр-міністр М. Азаров акцентував увагу на перспективі співробітництва з країнами Сходу і Бразилії. За його словами, Китай, Південна Корея і Бразилія зацікавлені в активізації співпраці з Україною. Про це він заявив після двосторонніх зустрічей з головою КНР Ху Цзіньтао, прем'єр-міністром Республіки Корея Хванг-сик Кимом і президентом Бразилії Ділмоу Руссеф.

М. Азаров відзначив, що під час двосторонніх зустрічей були досягнуті домовленості щодо реалізації ряду конкретних проектів. Зокрема, з керівництвом Бразилії обговорювався проект реалізації програми будівництва космодрому і здійснення запусків української ракети-носія «Циклон-4». «Ми домовилися пропрацювати цей проект до такого рівня, щоб у найкоротші терміни – буквально за рік-два – його реалізувати», – сказав М. Азаров.

При цьому він зазначив, що Україна братиме участь у всьому комплексі заходів щодо будівництва космодрому. «Україна братиме участь у проектуванні і будівництві космодрому – це ракетносії, це спільні супутники, тобто Україна братиме участь у всьому комплексі робіт. Це надзвичайно велика робота на багато років», – підсумував Прем'єр-міністр України.

Також експерти відзначають важливість співробітництва України й Росії в авіаційній галузі. Як відомо, 27 жовтня 2010 р. В. Путін та М. Азаров підписали міждержавну угоду про створення спільного підприємства «ОАК-Антонов» між російським ВАГ «Об'єднана авіабудівна корпорація» і українським Державним авіаційним концерном «Антонов», подробиці якої тривалий час не оприлюднювались. Недостатня інформованість породила багато чуток і припущень. Зокрема, в Україні побоювалися, що під виглядом створення СП

відбудеться фактичне передавання українських авіаційних активів під контроль Росії. Адже остання вже кілька років хотіла інтеграції авіапідприємств двох країн. За «бажаним» для Росії сценарієм, вона мала б отримати 50 % +1 акцію «Антонова», передавши цей пакет у власність ОАК. В обмін Україна отримала б акції ОАК з додаткової емісії цієї компанії. Без сумніву, такий варіант авіаінтеграції для українців аж ніяк не був і не є вигідним.

За словами експертів, остаточно всі крапки над «і» в питанні формату українсько-російської співпраці були розставлені 17 березня цього року, коли ВАТ «Об'єднана авіабудівна корпорація» (ОАК, РФ) і державний авіабудівний концерн «Антонов» у Москві уклали договір купівлі-продажу 5-відсоткової частки в статутному капіталі ТОВ «Керуюча компанія “ОАК-Цивільні літаки»». Саме на базі останнього після проходження необхідних корпоративних процедур має бути створено спільне російсько-українське підприємство «ОАК-Антонов». Та питань навколо українсько-російського СП все одно ще багато.

Опозиція продовжує наголошувати на тому, що цей проект означає загибель самостійної української авіації й «здачу національних інтересів». Влада ж переконує, що без російських грошей український авіапром «загине». За словами представників влади, літакобудування – дороге задоволення, і дуже мало країн світу можуть собі дозволити повний цикл авіабудування, і Україна до них не належить.

За словами генерального конструктора державного авіабудівного концерну «Антонов» Д. Ківи, «у нас з Росією сьогодні досить багато спільних програм. Нині українська і російська сторони працюють над рядом проектів – це і літак Ан-148, який серійно виробляється в місті Воронеж Російської Федерації; програма літака Ан-70 – на сьогодні прийнято рішення щодо подальшого розвитку цього проекту, і російський уряд фінансує цю програму; програма відновлення виробництва літаків Ан-124 в Росії; програма Ан-140, який теж виготовляється в Росії. Та є ще й інші програми на перспективу».

Д. Ківа відзначив, що Росія прийняла рішення про відновлення виготовлення літака Ан-124 («Руслан») на Ульяновському заводі як для військової, так і для цивільної авіації. Адже попит на ці літаки сьогодні більший, аніж їх є на ринку. Оскільки зростає потреба в транспортуванні повітрям величезних вантажів, перевезення обладнання, особливо в регіонах катастроф. «От, зокрема, сьогодні наші «Руслани» і «Мрія» возять до Японії обладнання, щоб допомогти впоратися з радіацією», – підкреслив Д. Ківа.

Тому, за його словами, і прийнято рішення відновити випуск «Русланів». Треба зазначити, що до цього проекту долучиться не лише ДП «Антонов», а й ряд інших українських підприємств.

Д. Ківа вважає, що співпраця з російськими партнерами дуже важлива для подальшого розвитку українського авіабудівництва. Адже не лише «Антонов» працює в цих програмах, а й інші українські підприємства тісно співпрацюють з Росією в галузі авіації. Зокрема, усі вищезгадані літаки (Ан-124,

Ан-148, Ан-140, Ан-70) виробляються з двигунами виробництва українського «Мотор-Січ». Частково агрегати поставляються з Харківського машинобудівного заводу «ФЕД», Київського серійного заводу. Так, на Воронежський завод крило для Ан-148 постачається з Києва. Шасі теж українського виробництва для Ан-140 і Ан-148 – виготовляється воно на Дніпропетровському «ЮжМаш». «Узагалі близько 50 % кожного літака Ан, виготовленого в Росії, – це складова вартості України. Це досить вагомий внесок, адже ці гроші повертаються в Україну», – відзначив генеральний конструктор державного авіабудівного концерну «Антонов».

Він також наголосив, що така співпраця розвиває інтелектуальний потенціал нації. Адже літакобудування – це високі інноваційні технології, які використовуються як у самому літаку, так і в його складових. Наприклад, сучасне електрообладнання для літака виготовляють «Електронприлад», Смілянський завод «Орізон-Навігація». Це те, що робить Україну привабливою для інвестора, а також дає перспективу на майбутнє. «Та співпраця важлива не лише з точки зору виробництва, а й з точки зору ринків: у Росії значний ринок для літаків», – підкреслив Д. Ківа.

Деякі російські експерти не так оптимістичні. Адже російська сторона розраховувала на більше. Спочатку Росія мріяла не про створення СП, а про поглинання «Антонова». ОАК пропонувала купити 50 % +1 акцію українського авіаційного концерну. Проте Україна різко запротестувала: вона не стала приватизувати «Антонов», без чого неможливе його поглинання російською корпорацією. Україна боїться, що Росія може одержати контроль над українським авіапромом і забрати інтелектуальні права на літаки «Ан». На початку минулого року Росія все-таки погодилася на м'яку інтеграцію в український авіапром шляхом створення на паритетних умовах СП у сфері маркетингу й післяпродажного обслуговування літаків «Ан». Форма СП допомагає зберегти українському авіапрому самостійність і ліцензію на виробництво за «Антоновим».

Утім, на думку російських експертів, співпраця в авіапромі цікава як українській, так і російській стороні. «Україна завдяки СП одержить основну виробничу базу: майже всі українські літаки і комплектуючі виробляються на російській території, а власних потужностей в Україні практично немає», – зазначає головний редактор порталу «Авіа.ру» Р. Гусаров.

За його словами, для Росії зближення з Україною в авіаційній сфері також вигідне. Україна спеціалізується на створенні військово-транспортних літаків, наприклад, Ан-124 і Ан-70. У цьому плані Україна буде дуже цінним для Росії партнером. Росія й Україна раніше говорили про можливість створення спільного військово-транспортного літака.

Нещодавно актуальність такого проекту була підтверджена міністром оборони РФ А. Сердюковим по завершенні робочої поїздки до України. За словами його прес-секретаря підполковника І. Ковальчук, російський міністр

відвідав державне підприємство імені Антонова в Києві, де на зустрічі з його керівництвом обговорив питання реалізації спільного російсько-українського проекту зі створення військово-транспортного літака Ан-70, модернізації великого військово-транспортного літака Ан-124.

І. Ковальчук процитувала А. Сердюкова, який заявив, що «Міноборони РФ буде замовляти Ан-70». «Ми зацікавлені в його закупці. Наразі пропрацьовується питання про створення спільного підприємства з його виробництва на території РФ. У Міноборони РФ великий авіапарк. Наразі йде його модернізація. Починаючи з 2015–2016 рр., можлива закупка Ан-70», – сказав А. Сердюков.

На думку оглядачів, Росія зацікавлена в співпраці з Україною в галузі виробництва двигунів для вертольотів. Нині лівова частка російських вертольотів літає на українських двигунах. «Вертольоти Росії» закуповують двигуни в українській компанії «Мотор Січ». Зокрема, українське бюро розробило двигуни МС-500В для російських легких вертольотів «Ансат», закінчення сертифікаційних робіт за яким заплановано на 2011 р.

Проте все ж таки, головною, за висновками російських експертів, російсько-українською авіаційною розробкою залишається регіональний реактивний пасажирський літак нового покоління Ан-148. Він призначений для перевезення 68–85 пасажирів на відстань 2000–4000 км. Двигун для нього випускається на «Мотор Січ», а сам літак збирається в Росії на майданчику Воронезького акціонерного літакобудівного товариства. Ця новинка є прямим конкурентом власної російської розробки Sukhoi SuperJet-100.

Основним і поки єдиним експлуатантом Ан-148 є ДТК «Росія». Причому, за словами експертів, поки ця нова техніка приносить авіакомпанії лише збитки. У 2010 р. ДТК «Росія» втратила 300 млн руб. від експлуатації шести Ан-148. З них 100 млн руб. – це збитки, пов'язані з недоробкою конструкцій літака. Два лайнери довелося відправити на воронезький авіазавод на доробку. Ще 200 млн рублів пішли на оплату навчання льотчиків і інженерів і сертифікацію аеропортів для прийому Ан-148. Втім, введення нової техніки завжди несе для авіакомпанії витрати на перших етапах.

Проте і російські експерти, і українські єдині в тому, що незважаючи на труднощі, поглиблення співробітництва між Україною і Росією в авіаційній сфері вигідне для обох сторін і перспективне (*В. Янукович доручив підготувати програму співробітництва України і Росії на дев'ять років // <http://zaxid.net/newsua> – 2011. – 15.02; Путін задоволений бурхливими відносинами з Україною // <http://ua.for-ua.com>. – 2011. – 12.04; Янукович пообіцяв запустити космонавтів у космос // <http://www.pravda.com.ua>. – 2011. – 16.04; Сто літаків на тиждень // <http://www.ukurier.gov.ua>. – 2011. – 15.04; Про «віражі» українського авіапрому // <http://www.day.kiev.ua>. – 2011. – 13.04; Ідут на сближение // <http://www.vz.ru/economy>. – 2011. – 17.03).*

Состояние и перспективы украинско-польского сотрудничества в оценках СМИ

Одним из ключевых событий, обобщивших состояние украинско-польских отношений и конкретизировавших их перспективы, стал февральский визит Президента Украины В. Януковича в Польшу, где он встретился со своим польским коллегой Б. Коморовским и принял участие в ряде официальных мероприятий.

Хотя итоги визита, получившего статус государственного, были расценены обозревателями довольно сдержанно, это событие, без сомнения, стало важной вехой в развитии взаимоотношений двух стран, которые в последние годы были далеко не безоблачными. Некоторую прохладу в отношениях Польши и Украины обозреватели, ссылаясь на неформальные беседы с польскими дипломатами, объясняют позицией В. Януковича, который достаточно долго не принимал приглашений посетить Польшу, а в ходе совещания с украинскими послами не упомянул эту страну в ряду стратегических партнеров Украины. Другая причина сдержанности украинско-польских отношений лежит в экономической плоскости – считается, что с приходом новой власти инвестиционный климат в стране стал меняться не в лучшую сторону.

Тем не менее, переговоры двух сторон дали определенные результаты, хотя и не решили всех существующих проблем. Скепсис некоторых экспертов по поводу успешности визита был основан на недостатке конкретики в достигнутых договоренностях и преобладании в подписанных документах декларативных ориентиров.

Впрочем, сомнения в эффективности переговоров высказывались и ранее. Так, комментируя перспективы поездки украинского Президента в Польшу, директор Института евроатлантического сотрудничества А. Сушко заявил, что украинско-польские отношения сегодня настолько вялые, что один визит их не оживит. «Это слабая попытка компенсировать содержательный провал, который проходил в течение последнего года. Мы фактически не видели отношений, мы видели редкие визиты. Можно ожидать разве что определенных сдвигов в направлении инфраструктурной перестройки, связанной с Евро-2012, транспортной инфраструктуре, пограничной инфраструктуре, улучшении вообще условий пересечения границы. Плюс энергетическое сотрудничество: вопрос, на сколько можно возобновить строительство польской части Одесса – Броды – Плоцк», – отметил эксперт.

Такой прогноз в общих чертах оказался верным, однако нельзя отрицать, что ход дальнейшего сотрудничества между Польшей и Украиной во многом будет зависеть от декларируемого сегодня на высшем уровне стремления к расширению стратегического партнерства.

Основные ориентиры этого партнерства были зафиксированы в подписанной президентами двух стран Дорожной карте украинско-польского сотрудничества на 2011–2012 гг. и сводятся, в частности, к поддержке Польшей евроинтеграционных устремлений Украины, которые остаются ее главным внешнеполитическим приоритетом; активизации сотрудничества в энергетической сфере (в том числе в достройке нефтепровода Одесса – Броды – Плоцк – Гданьск); налаживанию межрегионального сотрудничества; использованию Украиной польского опыта административно-территориальных реформ и т. д.

В. Янукович и Б. Коморовский также обсудили возможность создания совместных пунктов пограничного контроля на украинско-польской границе, что существенно ускорило бы процедуру прохождения границы.

В разделе Дорожной карты, касающемся безопасности, стороны договорились осуществлять обмен опытом в контексте сотрудничества с НАТО, а также продолжить работу над созданием совместной литовско-польско-украинской бригады для участия в миротворческих операциях под эгидой ООН.

В документе также задекларировано усиление гуманитарной составляющей сотрудничества, активизация подготовки к Евро-2012, молодежные обмены, подготовка к празднованию 20-й годовщины независимости Украины.

Одним из итогов визита должна была стать передача украинской общине Украинского народного дома в Перемышле – соответствующая договоренность была достигнута еще при Президенте В. Ющенко. Как сообщили СМИ, городские власти выполнили все необходимые юридические формальности, однако в последний момент польская сторона отказалась выполнять обещанное. «Поляки требуют, чтобы мы передали им аналогичное здание во Львове, а львовские власти к этому не готовы. Ведем переговоры», – прокомментировал сложившуюся ситуацию один из членов украинской делегации. В итоге Украина и Польша были вынуждены дополнить гуманитарный раздел Дорожной карты дополнительным пунктом, в котором пообещали «оказать поддержку органами украинской власти польскому меньшинству в решении вопроса о передаче Дома Полонии во Львове и обеспечить передачу украинскому меньшинству Украинского народного дома в Перемышле». Согласно документу, украинская и польская стороны должны выполнить эти обязательства до конца 2012 г.

Помимо Дорожной карты на 2011–2012 гг., президенты В. Янукович и Б. Коморовский подписали Меморандум о сотрудничестве между Государственным агентством по инвестициям и управлению национальными проектами Украины, Польским агентством информации и иностранных инвести-

ций и Польско-украинской хозяйственной палатой. Кроме того, было принято решение о повышении статуса Консультативного комитета президентов Украины и Польши, который возглавили руководители президентских администраций.

В начало Дорожной карты – ключевого итога встречи двух президентов – вынесен раздел, посвященный сотрудничеству в сфере европейской интеграции Украины. В соответствии с документом Польша обязуется «предоставлять поддержку в подготовке и имплементации Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС, в том числе в создании зоны свободной торговли», а также «способствовать получению Украиной помощи ЕС, включая финансовую, для проведения широкомасштабных реформ». В Янукович, комментируя этот пункт, подчеркнул, что европейская интеграция – главный внешнеполитический ориентир Украины, а Польша – ключевой стратегический партнер Украины на этом пути.

В то же время в документе не оказалось пункта, касающегося либерализации визового режима с Евросоюзом в 2012 г. – одного из наиболее важных для Украины вопросов накануне проведения Евро-2012. Стремление Украины зафиксировать в Дорожной карте планы по отмене виз в 2012 г. и связать эту норму с подготовкой к чемпионату Европы по футболу не нашло поддержки у польской стороны, которая отказалась включить в документ декларацию о своей готовности лоббировать в ЕС решение о предоставлении Украине безвизового режима. В итоге в Дорожную карту был внесен не слишком конкретный пункт о том, что Польша поддерживает проведение в Украине внутренних реформ, направленных на выполнение требований Евросоюза.

Таким образом, в решении ключевого для Украины визового вопроса успеха достичь не удалось. Б. Коморовский, комментируя позицию официальной Варшавы, объяснил, что Польша не имеет в ЕС решающего голоса по визовому вопросу. «Польша будет делать все возможное, чтобы помочь Украине в выполнении требований безвизового режима с ЕС. Но потом вас ждет оценка со стороны европейских институтов. И это будет строгая оценка», – заявил польский президент.

Помимо нерешенного визового вопроса, без ответа пока остается и вопрос о сроках достройки нефтепровода Одеса – Броды до Плоцка и Гданьска. Главы двух государств ограничились обещанием подготовить план совместных действий относительно его строительства.

Министр топлива и энергетики Ю. Бойко, комментируя отсутствие конкретики в планах строительства, заявил: «У нас в принципе все готово: нефтепровод уже работает в аверсном режиме, и мы хотим, чтобы стройка пошла. В октябре будет введена в эксплуатацию вторая очередь Балтийской трубопроводной системы, и часть нефти из “средней Дружбы” будет переведена на тот участок, то у Украины и Польши появится реальная возможность загрузить этот участок азербайджанской нефтью. Об этом было подписано соглашение

в Давосе между президентами Украины и Азербайджана». По словам министра, «это является серьезной перспективой и для нас, и для польской стороны». Как отмечают эксперты, учитывая, что Варшава стремится идти в русле общеевропейской политики диверсификации источников нефти и газа, достройка нефтепровода в определенной степени решит проблему нефтегазовой зависимости Польши от России. Кроме того, эксперты напоминают, что уже в текущем году на полную мощность должен заработать газопровод «Северный поток», который пройдет мимо Польши по дну Балтийского моря в порты Германии и станет альтернативой старой советской системе газопроводов, по которым топливо поставлялось в Европу.

По словам энергетического эксперта В. Сапрыкина, Польша и ранее заявляла о намерениях участвовать в достройке нефтепровода Одесса – Броды – Гданьск. «Дальше деклараций пока дело не шло, но сейчас ситуация, видимо, меняется. Если Польша действительно будет участвовать в проекте, его реализация вполне возможна в течение 2–3 лет. Белоруссия уже заявила, что готова прокачать 4–4,5 млн т нефти. Украинская сторона ранее декларировала намерение прокачивать до 7–8 млн т», – говорит эксперт.

В экономическом разделе Дорожной карты стороны также заявили о взаимной защите инвесторов и о необходимости подготовки ряда рамочных межведомственных соглашений, в частности в сфере авиации, железнодорожного и морского транспорта.

Как подчеркивают обозреватели, несмотря на то, что экономический раздел Дорожной карты оказался одним из наименее конкретных (хотя и самым объемным), в ближайшей перспективе фундаментом украинско-польских отношений будет именно экономика. Политика же, в последние годы являвшаяся доминантой двусторонних отношений, сегодня отходит на второй план. «Экономика и бизнес – это то, что больше всего сближает наши народы. Это ткань нашего сотрудничества», – заявил по этому поводу польский президент. Напомним, ранее на Всемирном экономическом форуме в Давосе Б. Коморовский заявил, что Польша верит в большой потенциал Украины и поддерживает ее экономический рост. Президент Польши назвал Украину «страной надежды» и выразил уверенность, что совместное проведение Евро-2012 приведет к еще большему улучшению сотрудничества между соседними государствами, которое уже сейчас является достаточно интенсивным.

По словам Президента Украины В. Януковича, торговый товарооборот между Украиной и Польшей за 10 месяцев 2010 г. составил 5 млрд грн, что на 35 % больше по сравнению с 2009 г. «Благодаря этому Польша находится на пятом месте в наших торговых отношениях с другими странами», – сказал В. Янукович. Кроме того, стало известно, что за последние два года польские инвестиции в украинскую экономику возросли на треть и достигли 1 млрд долл.

«Польша идет впереди нас в развитии экономики, но нас это не обижает. Это подстегивает нас к тому, чтобы мы не пасли задних, а нагоняли и навер-

стывали», – заявил В. Янукович в ходе Десятого экономического форума «Украина – Польша». Кстати, следующий украинско-польский экономический форум Президент предложил провести в Украине, хотя, где именно и когда состоится это мероприятие, пока неизвестно.

По словам заместителя министра экономики, председателя украинской стороны Украинско-польской межправительственной комиссии по вопросам экономического сотрудничества В. Мармазова, в прошлом году экспорт украинских товаров в Польшу увеличился на 47 %, и положительная тенденция сохраняется.

Как отметил В. Мармазов во время конференции «Украинско-польская граница: шанс или барьер социально-экономического развития», в течение 1999–2008 гг. экспорт украинских товаров и услуг в Польшу увеличился в семь раз, импорт – более чем в 16 раз. Хотя в 2009 г. во время кризиса объемы торговли сократились вдвое, в 2010 г. состоялось заметное восстановление двусторонней торговли: товарооборот вырос на 37 % и превысил 4,5 млрд долл., экспорт украинских товаров увеличился на 47 %, импорт польских товаров в Украину – на 28 %.

В. Мармазов также отметил, что в прошлом году физический объем торговли только между Украиной и Польшей составил 10,5 млн т (9,4 млн т – украинский экспорт и 1,1 млн т – польский). В то же время через украинско-польскую границу перемещается и значительная часть товарооборота между Украиной и другими странами Европы, между странами Европы и СНГ и Азии.

Вместе с тем В. Мармазов подчеркнул, что в текущем году ожидаются еще большие темпы роста торговли. По его словам, в январе 2011 г. экспорт украинских товаров в Польшу вырос в 2,1 раза, импорт – на 26 %. Январские объемы украинского экспорта в Польшу – свыше 180 млн долл. – являются рекордными за всю историю сотрудничества двух стран.

По мнению заместителя министра, положительное влияние на динамику дальнейшего экономического сотрудничества между Украиной и Польшей окажет подписание соглашения о создании зоны свободной торговли между Украиной и Евросоюзом, которое планируется провести во втором полугодии 2011 г. под председательством Польши в ЕС.

Что касается проблем украинско-польской границы, то по словам В. Мармазова, «пограничная инфраструктура становится все более узким местом на пути украинско-польского сотрудничества, а модернизация существующих пунктов пересечения границы и строительство новых существенно отстает от динамики развития торгового сотрудничества». Поэтому вопросы развития пунктов пропуска, пограничной и транспортной инфраструктуры на украинско-польской границе являются одними из приоритетных для украинского правительства как с точки зрения подготовки к проведению Евро-2012, так и в контексте создания условий для развития экономического сотрудничества

с европейскими странами. Поэтому эти вопросы регулярно рассматриваются в ходе заседаний Межправительственной комиссии по вопросам экономического сотрудничества и Межправительственного координационного совета по межрегиональному сотрудничеству.

Среди других событий в сфере украинско-польского экономического сотрудничества СМИ упоминают о возможной приватизации польского нефтеперерабатывающего завода Lotos одной из украинских компаний. Польская сторона уже имеет подготовленный меморандум, в котором выписаны обязательства потенциальных инвесторов, заинтересованных в покупке предприятия (отметим, что Grupa Lotos является одной из крупнейших польских нефтеперерабатывающих компаний. В начале 2007 г. компания Lotos контролировала 406 АЗС в Польше).

Помимо экономических аспектов двустороннего сотрудничества, большое значение для Украины имеет польский опыт проведения социальных реформ, о чем накануне своего недавнего рабочего визита в Польшу заявил украинский вице-премьер, министр социальной политики С. Тигипко. «Польша остается ключевым стратегическим партнером для Украины. Особенно активизировалось наше сотрудничество в связи с проведением нашими странами Евро-2012. Мы заинтересованы в дальнейшем развитии украинско-польского диалога и наполнении его конструктивным практическим содержанием», – заявил министр.

В частности, он высказал заинтересованность в изучении польского опыта по реформированию пенсионной системы и легализации заработных плат. «При проведении пенсионной реформы чрезвычайно важно учитывать опыт наших ближайших соседей, которые имели одинаковые с нами стартовые условия и достигли значительных успехов», – считает С. Тигипко. Эти проблемы, а также вопросы социальной защиты украинцев, работающих в Польше, обсуждались в ходе встреч С. Тигипко с вице-премьер-министром, министром экономики Польши В. Павляком, председателем Службы социального страхования З. Дердзюком, председателем Государственной инспекции труда Т. Зайонцем, руководством Министерства труда и социальной политики.

Результатом переговоров стало намерение министерств труда и социальной политики Украины и Польши до начала июня текущего года подписать договор о пенсионном обеспечении граждан обеих стран. По словам С. Тигипко, министерства практически завершили согласование параметров документа. «Думаю, месяц-два – и сможем подписать», – сообщил министр, уточнив, что документ будет касаться пенсионного обеспечения украинцев, проживающих постоянно в Польше, и поляков, проживающих в Украине. «Если украинцы выедут в Польшу и решат остаться там, то часть пенсионного обязательства будет компенсировать Украина, и наоборот», – объяснил министр. По его словам, новый документ упростит нынешние процедуры получения пенсии. С. Тигипко также сообщил, что украинские и польские эксперты в ближайшее время планируют об-

судить причины массового нелегального трудоустройства граждан Украины в Польше и найти способы для поощрения легальной работой.

Напомним, по сообщениям СМИ, граждане Украины являются абсолютными лидерами среди иностранцев, работающими в Польше: в прошлом году для них работодатели зарегистрировали почти 170 тыс. заявок (свыше 90 % всех зарегистрированных) на сезонную работу. Еще 13 тыс. украинцев получили официальные разрешения на работу, что составляет треть всех выданных.

Важным шагом в украинско-польском сотрудничестве стало также подписание в рамках январского визита в Польшу министра юстиции Украины А. Лавриновича ряда межведомственных соглашений между министерствами юстиции Украины и Польши, которые предусматривают упрощенный и ускоренный порядок взаимодействия в гражданских делах между компетентными учреждениями юстиции обоих государств. В частности, был подписан меморандум о сотрудничестве между министерствами юстиции Украины и Польши на 2011–2012 гг., который предусматривает, среди прочего, консультации украинских и польских специалистов с целью обеспечения эффективного функционирования судебной системы во время проведения Евро-2012.

Еще один аспект украинско-польских отношений – развитие сотрудничества между политическими силами двух стран. Так, недавно народный депутат Украины от Партии регионов, заместитель председателя Партии регионов по вопросам международной политики Л. Кожара сообщил, что Партия регионов воспользуется опытом Демократического альянса левых польского Сейма и сената по интеграции в Европейский Союз. «Партия регионов сегодня развивает межпартийные отношения. В прошлом году Партия регионов подписала документ о сотрудничестве со второй по численности фракцией Европарламента – Прогрессивным альянсом социалистов и демократов. Сегодня, развивая этот меморандум, мы устанавливаем партнерские отношения со многими партиями Европы. Состоялись переговоры, в частности, с Демократической польской левой партией, и действительно у нас есть договоренности о дальнейшем развитии сотрудничества», – отметил депутат, подчеркнув, что Партия регионов готова воспользоваться опытом своих польских партнеров на пути к европейской интеграции.

Таким образом, основные ориентиры украинско-польского сотрудничества сегодня базируются на евроинтеграционных устремлениях Украины, совместном проведении чемпионата Европы по футболу, перспективах достройки и совместного использования нефтепровода Одесса – Броды, декларациях о сотрудничестве в энергетической сфере и реализации инвестиционных проектов.

Правові аспекти

Н. Іванова, канд. іст. наук, наук. співроб.

Нове законодавство про примусове виселення

Тема якості, доцільності та правової адекватності норм проекту нового Житлового кодексу України та інших законодавчих нововведень у цій сфері неодноразово ставали предметом запальних дискусій серед простих громадян, водночас як серед експертів та парламентарів публічне проведення роз'яснень відбувається досить мляво, що і спричиняє зростання соціального напруження, недовіру суспільства до реформ і зокрема до реформи житлово-комунальної сфери. Одним з найгостріших питань у проекті Житлового кодексу є питання примусового виселення. Воно зачіпає декілька сфер, а саме випадки, якщо будинок іде під знесення чи реконструкцію, а також питання іпотечних кредитів, соціального житла та боргів за комунальні послуги.

Спробуємо проаналізувати цей аспект загальної проблеми назрілої необхідності уніфікації житлового законодавства.

Резонансним пунктом списку підстав для виселення є ситуація, коли борги за комунальні послуги досягнуть 10 тис. грн (більше 10 мінімальних зарплат). У цьому разі держава матиме право відбирати житло, реалізовувати його на аукціоні за зниженою вартістю і віддавати залишок власнику, відрахувавши суму для погашення боргу. Звичайно, якщо залишок буде мати місце.

9 березня поточного року набрав чинності новий Закон «Про виконавче провадження», який надав державній виконавчій службі нові повноваження: якщо за рішенням суду людина добровільно не виселяється з приміщення, за два тижні служба має право вилучити все наявне майно, а за два місяці продати з аукціону. За словами юриста В. Білоуса, не важливо, де людина перебуває в цей момент – у лікарні чи у відрядженні. За новим кодексом це може відбуватися також і щодо родин з неповнолітніми дітьми.

Тут варто зауважити, що оскільки загальний борг зазвичай розкиданий за різними конторами, застосувати закон до боржника не є надто простою процедурою. Рішення суду може об'єднувати різні види боргів, і на підставі такого рішення суд видає виконавчий лист, який пред'являється до органів виконавчої служби. Таким чином, важливою умовою збереження житла є те, щоб загальна сума у виконавчому документі не перевищувала тих самих 10 вказаних зарплат. Проте за новим Законом «Про виконавче провадження» виконавець хоч і не може проникнути в житло без рішення суду, але може безперешкодно входити в інші приміщення й кладові власника.

Заступник міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Ю. Хіврич заявив про те, що законодавча база дозволяє через борги виселяти людей, але це сьогодні не відбувається масово, це тільки дозволяється. «...Я не думаю, що це буде системним», – наголосив заступник міністра. Ю. Хіврич послався на відповідне положення законодавства країн Балтії і підкреслив, що там ця норма діє, скоріше, як моральний фактор.

Ст. 129 проекту Житлового кодексу регламентує примусове виселення з житла, яке було придбане в кредит. У ній визначається, що після прийняття кредитором у порядку позасудового врегулювання на підставі договору рішення про звернення стягнення на передане в іпотеку житлове приміщення всі особи, які мешкають у ньому, зобов'язані на письмову вимогу кредитора добровільно звільнити його протягом одного місяця від дня отримання цієї вимоги. Якщо особи не звільняють житлове приміщення в установленій або іншій погодженій сторонами строк добровільно, їхнє примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду відповідно до законодавства.

Порядок арешту коштів та іншого майна боржників, передбачений ст. 52 Закону «Про виконавче провадження», не дає державним виконавцям права виселяти людей на вулицю просто за фактом боргу. У першу чергу пристави конфіскують кошти боржника в гривнях та іноземній валюті на його рахунках та депозитах. І тільки після цього, у разі відсутності у боржника коштів і інших цінностей, достатніх для задоволення вимог заявника, конфіскація поширюється на майно, що належить боржнику, за винятком того, яке, згідно з законом, не може бути вилучене. Квартири в цьому списку немає.

Таким чином, квартиру за борги одразу відібрати не можуть, якщо є інше майно дешевше і під час його реалізації можна покрити борг. Окрім випадку, якщо сума стягнення не перевищує вже багаторазово згадуваних 10 розмірів мінімальної зарплатні (хоча зазвичай борги громадян за банківськими кредитами обчислюються набагато більшими сумами), конфіскувати житло або земельну ділянку не можна, якщо це житло у людини єдине.

Директор аналітико-дослідницького центру «Інститут міста» О. Сергієнко вважає, що Житловий кодекс мав би не створювати проблему для банку і сім'ї, а вирішити її. На його думку, ст. 129 мала б бути розписана детально на всі випадки, щоб виселення відбувалося за Конституцією – лише за рішенням суду і відповідно до законодавства. «Адже є різні варіанти: форс-мажорні обставини (економічна криза, стихійна лиха), сімейні обставини, коли люди розлучилися, хтось втратив роботу, або, не приведи Боже, помер. Що тоді? Викидати людей на вулицю? Це не робить честі ні банку, ні забудовнику, а для сім'ї – це трагедія», – зазначає він.

Дуже цікавою є ст. 32 проекту кодексу, яка регламентує зняття громадянина із соціального житлового обліку. Серед інших підстав є пункт про виявлення в документах, поданих до органу, що здійснює взяття на соціальний житловий облік, відомостей, які не відповідають дійсності. Рішення про зняття

громадянина із соціального житлового обліку приймається органом, за рішенням якого такий громадянин взятий на соціальний житловий облік протягом 30 робочих днів від дня виявлення обставин, що є підставою для ухвалення рішення про зняття із соціального житлового обліку. Звичайно, у нашому суспільстві є випадки зловживання громадянами в цій сфері. Проте стаття не надає жодного роз'яснення щодо вирішення питання в разі, якщо орган, який здійснює зняття на соціальний житловий облік, помилився. Також не розписана процедура перевірки згаданих відомостей, тобто тут також є прогалини, які можуть справити негативний вплив на вирішення даних питань.

Ну і звичайно, неможливо оминати питання виселення громадян у разі, якщо житловий будинок визнано аварійним, непридатним для проживання і таким, що підлягає знесенню або вилученню для задоволення суспільних потреб. Питання визначення поняття «суспільна потреба» вже неодноразово порушувалося деякими експертами. Адже оскільки чіткого визначення немає і це питання регламентується лише однією ст. 166 проекту кодексу, то природно, що в неї не потрапили ні критерії відбору житла, що йде під реконструкцію, ні права тих, кого переселяють, ні гарантії від зловживань влади або забудовника. Крім того, у ЗМІ активно обговорюються такі сценарії впливу на мешканців, як доведення будинку, який зацікавив забудовника, до такого стану, що люди будуть готові переїхати куди завгодно. Наприклад, викуп двох-трьох квартир та знесення там капітальних стін.

Повертаючись до питання визначення поняття «суспільна необхідність», варто звернути увагу на Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. № 2329-р «Про викуп земельних ділянок для суспільних потреб», з яким можна ознайомитися в Інтернеті. У Розпорядженні йдеться про викуп для суспільних потреб земельних ділянок у мешканців Львова з метою будівництва там об'єктів для Євро-2012. Ідеться про надання цих ділянок у постійне користування зі зміною цільового призначення державному підприємству «Дирекція з будівництва об'єктів Євро-2012 у м. Львові». Також представлений перелік осіб, в яких ділянки будуть викуплені із зазначенням площі та вартості. Порівнявши запропоновані суми із середніми цінами на ринку землі в м. Львів, очевидним стає занижена вартість зазначених ділянок. Крім того, у ситуації, коли дана проблема в суспільстві набула такого загострення, було б дуже корисним детальніше дізнатися, чи всі особи, зазначені в цьому Розпорядженні, погодилися на запропоновані умови, яким чином відбувається процес та взагалі надати йому показовості.

Ст. 124 проекту Житлового кодексу визначає, що підставою для виселення наймача (орендаря), членів його сім'ї та інших осіб, які проживають разом з ним, з житлового будинку, квартири (їх частини) є припинення дії договору найму (оренди) житла. Зміст даних підстав регламентує ст. 77. Отже, громадяни, які не приватизували і не купили своє житло (ті, хто проживають у державних, відомчих та інших квартирах, гуртожитках тощо), тобто перебувають

у договірних відносинах із власником житла, можуть опинитися на вулиці тільки тому, що з ними не подовжили угоду оренди. Немає ніяких посилань на те, що власник зобов'язаний надати якісь пояснення, адже він посилатиметься на ст. 124.

Проблема дотримання права власників житла при відселенні в разі знесення чи реконструкції будинків також не втрачає своєї актуальності. Незалежні експерти неодноразово наголошували на тому, що проект Житлового кодексу цих прав повною мірою не гарантує. 84 % квартир в Україні приватизовано. У кодексі ідеться лише про наймачів (орендарів), тобто людей, які отримали ордер, але не приватизували житло. Їм гарантується компенсація у вигляді квартири з такою ж кількістю кімнат і з не меншою площею. З одного боку, видається, що власникам приватизованого житла можна не хвилюватися, проте може виникнути ситуація: зацікавлені особи, компанії-забудовники, можуть скористатися нечітко визначеним статусом приватних власників квартир, адже вони певним чином можуть опинитися поза законом. Наприклад, п. 6 ст. 166 проекту визначено, що спори щодо переселення в інше житло у випадках, передбачених цією статтею, вирішуються в судовому порядку. Проте таке твердження закономірно потребує уточнення: чи виселятимуть людину, поки йтиме судовий процес? П. 4 тієї ж статті говорить про те, що компенсація власникам (співвласникам) та наймачам (орендарям) житлових (нежитлових) приміщень, земельних ділянок та іншого майна, відчуженого під час комплексної реконструкції застарілого житлового фонду, надається в порядку, встановленому законом. Але яким законом? Тобто в разі прийняття нового Житлового кодексу і за відсутності на той час чітко прописаного механізму компенсації знову відкривається поле для зловживань у цій сфері...

Депутат від «Нашої України», член парламентського Комітету з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики З. Шкутяк заявив про те, що «питання виселення буде регулюватися окремим законом, тому що кодекс не розписує всі деталі цього процесу. Він, у принципі, підтримує процес реконструкції застарілого житлового фонду, по-перше, «хрущовок», а по-друге, панельних будинків, які були розраховані на 50 років, а деякі простояли вже 60–70 років. Тому кодекс законодавчо відкриває ворота, а далі має бути закон, який все розпише».

За словами О. Сергієнка, весь кодекс перетинається з багатьма іншими законами, зокрема із законами «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду», «Про соціальне житло». За його словами, у ст. 41 Конституції чітко говориться, що якщо є суспільні потреби, то як виняток може бути відселення. «Але “як виняток” в Україні не може бути, адже тільки в Києві з 10 тис. житлових будинків 2 тис. – це “хрущовки”. Тобто це буде масове виселення. Це треба було прописати в кодексі. Будівельна компанія на місці мого будинку хоче щось збудувати, чому розглядати це як

суспільну необхідність, якщо насправді це просто бізнес і інтерес цієї будівельної компанії?» – зазначає він.

Виникає питання, чи є актуальною кодифікація, адже призначення спеціального кодексу як зводу законів полягає в регулюванні всього спектра відносин у певній сфері, в уніфікації та систематизації існуючих законодавчих норм. Для пересічного громадянина це має особливе значення, оскільки користуватися одним кодексом набагато легше, ніж десятима окремими законами. Але в разі якщо кодекс потребуватиме цілого ряду додаткових нормативних актів, які допомагатимуть його застосовувати, громадяни України вимушені будуть докладати чималі зусилля для вирішення своїх житлових проблем. Можливо, простіше й доречніше було б прийняти закон про забезпечення житлових прав громадян України, врегулювавши в ньому всі питання, які не знайшли відображення в сучасній законодавчій базі.

Підсумовуючи все вищесказане, варто зауважити, що проект Житлового кодексу України вже прийнято ВР у першому читанні. Тобто при підготовці документа до другого читання, відповідно до чинного регламенту, неможливо змінити затверджену структуру, повністю відмовитися від тієї або іншої статті. Сьогодні саме ці питання створюють політичні дискусії і роблять розгляд та ухвалення нового Житлового кодексу проблемним.

Проте головною проблемою нинішньої житлово-комунальної реформи є те, що широкі верстви населення не мали нагоди донести свою точку зору з проблемних питань до влади, допомогти виробити компромісне рішення, яке задовольнило б усіх.

Імовірний розвиток подій:

– можна вважати досить імовірним розвиток подій, прогнозований експертною сферою про те, що житлово-комунальна реформа може спричинити певне зростання кількості осіб без певного місця проживання – насамперед у великих містах;

– нарахування пені та впровадження можливості виселення за борги з комунальних послуг можуть спричинити акції протесту серед певної частини населення, що може мати помітний резонанс у суспільстві;

– викликає стурбованість той факт, що в новому законодавстві значно полегшена процедура розселення будинків, що підлягають знесенню, що може викликати хвилю судових позовів, до яких обов'язково буде прикута суспільна увага;

– імовірним є зростання невдоволення серед працівників підприємств житлово-комунального господарства та органів місцевого самоврядування, адже саме їм доведеться прийняти на себе наплив обуреного населення на місцях.

Актуальна прес-конференція

С. Горова, влас. кор. СІАЗ НБУВ

Висновок експертів: проблеми трудових відносин обіцяють серйозні суспільні наслідки

Напередодні 1 Травня Національний форум профспілок України оприлюднив результати моніторингу трудових конфліктів в Україні, яким, зокрема, визначаються найбільш проблемні галузі та регіони, суми заборгованості виплат зарплат, аналіз соціальних та трудових наслідків останніх соціальних ініціатив уряду та пропозиції щодо вирішення трудових конфліктів в країні.

На прес-конференції в інформаційному агентстві УНІАН голова Національного форуму профспілок України М. Якібчук зупинився на основних проблемах найманих працівників за минулий рік моніторингу (1.05.2010–1.05.2011). Серед них: по-перше, заборгованість з виплати зарплат. У середині минулого року Україна увійшла до числа семи країн, борги із зарплати в яких були найбільшими у світі. Станом на 1 квітня 2011 р. заборгованість із зарплати становила 1 млрд 324 млн грн. І хоча протягом березня вона скоротилася на 6,4 %, порівняно з початком поточного року зросла на 8,7 %. Щодо конкретних галузей, то у першій трійці боржників по зарплатах є промисловість, будівництво та операції з нерухомістю. Причини такої заборгованості – недосконалість податкової системи, унаслідок якої підприємства втрачають обігові кошти; згортання держзамовлень; порушення зобов'язань перед місцевими бюджетами; порушення законодавства про оплату праці.

По-друге, проблема невеликого розміру вітчизняних зарплат та штучного і незаконного заниження їх розміру державою і роботодавцями. Так, станом на 1 лютого 2011 р. розмір середньомісячної номінальної заробітної плати штатних працівників підприємств, установ, організацій становив лише 2297 грн. Крім того, у проблемі малого розміру зарплат більшості вітчизняних працівників набув поширення ще один, більш конфліктний аспект – штучне і часто незаконне заниження роботодавцями розміру зарплат. Мається на увазі широко розповсюджена практика мінімізації зарплат до розмірів офіційно встановленої у країні мінімальної зарплати. Причини малого розміру зарплати – одна з найменших у світі частка зарплати у вартості кінцевого продукту або послуги; високий податковий тиск на фонд зарплати, відсутність у більшості підприємств обігових коштів тощо.

По-третє, порушення умов та безпеки праці. Аналіз нещасних випадків за

2010 р. показує, що до найбільш травмонебезпечних галузей економіки та видів робіт належать: підземне видобування кам'яного вугілля, де кількість травмованих становила 36,5 % від загальної кількості травмованих по Україні, вирощування зернових та технічних культур (3,3 %); діяльність лікарських закладів (2,6 %); чорна металургія (2,5 %); будівництво (2,2 %). Причини порушення умов та безпеки праці – нехтування створенням належних умов праці працівників; застарілі або недосконалі технології та механізми; неефективність засобів захисту, порушення правил охорони праці та режимів праці і відпочинку.

По-четверте, витіснення з ринку праці представників малого і середнього бізнесу, трудовий конфлікт загальнонаціонального масштабу, який було викликано ухваленням Податкового кодексу. За даними ДПАУ, у січні – березні 2011 р. після ухвалення кодексу кількість фізичних осіб-підприємців скоротилася на 30 % порівняно з січнем – березнем 2010 р. Свій бізнес вирішили закрити на 36 % більше фізичних осіб, ніж за аналогічний період 2010-го. Головні причини витіснення малого і середнього бізнесу. Перерозподіл сфер впливу в економіці і джерел доходів; підтримка державою лише великого бізнесу; панування принципу карально-фіскального оподаткування.

По-п'яте, безробіття. Навіть офіційні дані щодо рівня безробіття свідчать про його невпинне збільшення: якщо станом на 1 квітня 2010 р. було зареєстровано 518,9 тис. безробітних, то на 1 березня 2011 р. їх уже налічувалося 635,6 тис. За визнанням Держкомстату, ця цифра відображає лише третину безробітних, визначену за розрахунками Міжнародної організації праці. Тобто усього в країні є 1 млн. 906,8 тис. цілком безробітних осіб. Крім того, в Україні є 1,5–2 млн частково безробітних людей. Причини зростання безробіття – відсутність глибоких і системних економічних реформ; відсутність державної програми створення робочих місць та порушення трудового законодавства.

За даними моніторингу, найбільше порушень стосовно прав трудящих зареєстровано у Донецькій області. Регіон є лідером із заборгованості по зарплаті (244,584 млн грн – на 1 квітня, враховуючи неофіційні дані й тіньову зайнятість – 368,16 млн грн, зростання заборгованості з початку року на 4,8 %), з масового заниження оплати праці, порушення умов і охорони праці (найбільша у країні кількість – 36,2 % усіх випадків травматизму на виробництві і найбільша у країні – 28,8 % – кількість профзахворювань) та безробіття (9,3 % населення області працездатного віку не має роботи). Як проблемні відзначено також Луганську, Дніпропетровську та Львівську області.

До галузей, найбільш насичених трудовими конфліктами у зв'язку із повним спектром порушень інтересів і прав працівників, протягом квітня 2010 р. – березня 2011 р. віднесена промисловість, будівництво і сільське господарство. Заборгованість із зарплати в промисловості офіційно становить 781 млн (за підрахунками НФПУ – 1 млрд 67 млн грн), у будівництві – 207,8 млн грн (283,65 млн грн) та у сільському господарстві – 43,6 млн грн (59,23 млн грн).

За даними Національного форуму профспілок України, до найгірших роботодавців України належать: по-перше, держава. Унаслідок економічної політики, ухвалення Податкового кодексу з ринку праці було витіснено цілий клас осіб, самозайнятих у сфері малого і середнього бізнесу. Крім того, було скорочено 60 тис. бюджетників та понад 17 тис. держслужбовців.

По-друге, ВАТ «Селмі» (м. Суми): заборгованість із виплати зарплати працівникам у розмірі 11, 144 млн грн, яку було стягнуто у судовому порядку.

По-третє, ВАТ «Хімпром» (м. Харків): заборгованість із виплати зарплати працівникам у розмірі 8,398 млн грн, яку було стягнуто у судовому порядку.

По-четверте, державне підприємство «Завод “Генератор”» (м. Київ): заборгованість із виплати зарплати працівникам у розмірі 7,792 млн грн, яку було стягнуто у судовому порядку.

По-п'яте, ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім. М. В. Фрунзе» (м. Суми): штучне заниження тарифів і зарплати працівників.

М. Якібчук підкреслив, що в цьому році НФПУ не визначав кращого роботодавця, оскільки у сфері виробничо-трудових відносин сталися такі глибокі зрушення, що інтереси і права найманих працівників масово порушують буквально всі підприємства, установи й організації. Головними чинниками цих зрушень стало ухвалення Податкового кодексу, управлінський супровід запровадження єдиного соціального податку, а також адміністративна реформа. У результаті посилення податкового тиску збільшилися борги із виплати зарплати, ще більше розповсюдилося заниження її розміру й тінізація, збільшилося безробіття. Наслідком запровадження єдиного соціального податку стало зростання дефіциту Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності і припинення виплати лікарняних.

Голова Національного форуму профспілок України на прес-конференції повідомив, що НФПУ розробляє комплексну програму захисту інтересів і прав трудящих. В її основі лежать три напрями діяльності: по-перше, захист прав найманих працівників. На нинішньому етапі увага і зусилля НФПУ будуть зосереджені на розробці та прийнятті сучасного Трудового кодексу, в основі якого лежать принципи соціального діалогу, рівноправності й непохитності прав найманого працівника, роботодавця і держави.

По-друге, створення і налагодження плідної роботи спеціального Фонду гарантування виплати зарплат (за аналогією з Фондом гарантування банківських вкладів). Фонд має сприяти ліквідації заборгованості із зарплат і забезпечувати своєчасну виплату зароблених коштів навіть колективам підприємств-банкрутів.

По-третє, розробка і реалізація державної програми за участі профспілок та роботодавців щодо створення нових робочих місць в Україні, яка передбачає низку таких першочергових кроків, як по-перше, визначення ключових галузей, завдяки яким українська економіка отримує конкурентні переваги на

міжнародному ринку. При цьому особливий акцент робитиметься на галузях економіки, в яких може бути якнайскраніше розкрито трудовий потенціал України.

По-друге, створення сприятливих умов для інвестування в економіку, зокрема, шляхом запровадження податкових пільг для роботодавців, які створюють нові робочі місця на довгостроковий період.

По-третє, створення механізмів управління коштами Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття на двосторонній основі – роботодавцями та профспілками – та з контролюючими функціями держави.

По-четверте, сприяння розвитку малого бізнесу, який гарантовано створюватиме нові робочі місця для незайнятого населення.

По-п'яте, заснування урядом та роботодавцями спеціального фонду праці, який адресно акумулюватиме кошти для створення нових робочих місць як на загальнонаціональному так і на регіональному рівні.

По-шосте, реформа системи підготовки кадрів за державним замовленням, що здійснюватиметься шляхом залучення до формування держзамовлень роботодавців та обов'язкового погодження цих замовлень із профспілками.

По-сьоме, сприяння підготовці в Україні висококваліфікованих спеціалістів для всіх сфер економіки.

По-восьме, посилення боротьби із незаконною міграцією, яка запобігатиме незаконному працевлаштуванню в Україні громадян інших країн та стимулюватиме створення вітчизняними роботодавцями належних умов праці для громадян України.

М. Якібчук повідомив, що НФПУ пропонує п'ять кроків для поліпшення соціального становища людей праці. У першу чергу необхідне посилення відповідальності роботодавців та уряду за невиконання Генеральної угоди між державою, роботодавцями та профспілками. Порушення Генугоди спостерігаються в частині дотримання робочого часу і часу відпочинку, оплати праці, гарантій і компенсацій, техніки безпеки та охорони праці.

За словами голови НФПУ, «сьогодні неефективно працюють усі державні установи, що відповідають за охорону праці. Ці структури є неефективними та корумпованими». Відповідно, на думку представників НФПУ, необхідна передача контролю за охороною праці від державних структур у виключну компетенцію профспілок. НФПУ констатує, що ні Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, ні інспекція праці при Міністерстві праці, ні Фонд страхування від нещасного випадку на виробництві, ні Фонд страхування від тимчасової втрати працездатності належно не стежать за дотриманням техніки безпеки, умовами праці на підприємствах та оздоровленням людей.

Крім того, станом на січень 2011 р. дефіцит бюджету Фонду страхування

від тимчасової втрати працездатності становив 750 млн грн, він припинив сплачувати лікарняні і вже заборгував понад 480 млн грн. Найбільша заборгованість у Києві – 120 млн грн, Донецьку – 70 млн грн, Дніпропетровську – 35 млн грн.

У НФПУ відзначають необхідність удосконалення законодавчого поля задля нормалізації трудових і соціальних відносин. На думку профспілкових організацій, необхідно, по-перше, внести зміни у проект нового Трудового кодексу, який дає багато преференцій роботодавцям (зокрема, право встановлювати 10-годинний робочий день). По-друге, спростити процедуру законного проведення страйків: розширити перелік вимог, які можна висувати роботодавцю разі виникнення трудового конфлікту; спростити процедуру оголошення колективного трудового спору; створити незалежну Національну службу посередництва і примирення; звузити перелік підстав для визнання страйку незаконним у судовому порядку; зняти з профспілок обов'язок покривати роботодавцю збитки, завдані страйком. По-третє, слід на законодавчому рівні створити систему трудових судів, які б фахово і неупереджено розглядали лише справи, пов'язані з трудовими конфліктами.

На думку представників НФПУ, також потрібним є впровадження масштабної державної програми за участю профспілок та роботодавців щодо створення нових робочих місць. Ця програма має фінансуватися з державного бюджету і передбачати виважений перелік перспективних галузей економіки та чіткі помісячні терміни створення робочих місць у цих галузях. Також для її ефективного впровадження слід зобов'язати банки спрямовувати 80 % коштів на підтримку реального сектору економіки.

«Основне питання, яке ми вважаємо дуже істотним, що не дає можливості сьогодні захищати права найманих працівників, це – політична заангажованість профспілкового руху. Потрібна деполітизація профспілкового руху», – підкреслював, завершуючи свій виступ, М. Якібчук. За його словами, сьогодні більшість профспілкових об'єднань України перетворилися на філії політичних партій і насправді представляють інтереси їхніх власників, тобто олігархів. Тільки незалежні, активні й об'єднані профспілки здатні відстоювати інтереси найманих працівників. Без них подолати соціальну кризу неможливо.

Також під час оприлюднення результатів моніторингу трудових конфліктів, підготовленого Національним форумом профспілок України, директор Міжнародного інституту демократій С. Таран окреслив нинішні соціальні та політичні наслідки трудових відносин в Україні і визначив майбутні основні проблеми та інтриги політики в контексті соціальних відносин в Україні.

«Хотілось би поговорити про суспільство. Тут важливі дуже серйозні дві тенденції. Перша тенденція – те, що в Україні все більше буде зростати розшарування між невеликою групою дуже багатих людей і значним класом тих людей, які потребують постійної соціальної підтримки. Це дуже серйозна тенденція, що, фактично, визначає обличчя української політики, це – постійна політична

нестабільність через наявний колосальний розрив між тими, хто є дуже багатий і тими, хто є дуже бідний», – підкреслював у своєму виступі С. Таран.

Другою тенденцією є зростання протестних настроїв в Україні – розширення сектору виборців, які на найближчих виборах готові голосувати «проти всіх». Крім того, буде збільшуватись кількість тих, хто «не визначився», або «готовий змінити свої політичні уподобання». Нарешті, матиме тенденцію збільшення політичної апатії – небажання українців узагалі брати участь у виборах своєї влади. Зі зростанням протестних настроїв та політичної апатії прямо пов'язана відсутність дієвих соціальних реформи з боку нинішньої та попередньої влади, а також брак дієвого інформаційного діалогу між владою та громадянами.

На думку С. Тарана, відповіддю влади на соціальні зміни в суспільстві стане виведення малого і середнього бізнесу «в тінь» (зокрема, через Податковий кодекс), що дасть змогу, по-перше, акумулювати значну частину коштів у руках чиновників, або представників великого капіталу. А по-друге, дасть змогу контролювати політичну поведінку малих та середніх підприємців, які, будучи «в тіні», стануть значно вразливішими для адміністративного тиску.

Крім того, буде відбуватися «нав'язування суспільству питань, що не потребують дієвих кроків з боку влади, але здатні розколоти суспільство за політичною ознакою та здійснити політичну мобілізацію», говорив С. Таран. Цими питання є не соціально-економічні проблеми (розподіл бюджету, соціальні реформи, боротьба з корупцією), а теми так званої «символічної політики» (статус мови та мов, ставлення до історії, політична символіка, релігія тощо).

Відбудуватиметься протидія контактам українських громадських організацій з міжнародними організаціями, які, на переконання влади, лобіюватимуть ідею революційних змін в Україні, вважають в Міжнародному інституті демократій.

Також С. Таран прогнозував придушення незалежного профспілкового руху, який, відповідно до соціально-економічної структури України, має потужний потенціал та історію успішних виступів проти монополізованої влади (зокрема, на початку 90-х років ХХ ст. «походи шахтарів на Київ» істотно впливали на кадрові позиції в тодішньому Уряді).

За словами директора Міжнародного інституту демократій, основними проблемами та інтригами, породженими, зокрема, станом трудових відносин в Україні, стануть: по-перше, заповнення ніші справжньої дієвої опозиції, яка, відповідно до суспільно-політичних очікувань, повинна мати потужний моральний авторитет та створити розгалужені регіональні та професійні мережі.

По-друге, визначення тем політичного дискурсу в Україні, який може бути наповнений або соціально-економічними питаннями (розподіл бюджету, соціальні реформи, боротьба з корупцією), які загалом об'єднують різні регіони України, або питаннями «символічної політики» (статус мови та мов, ставлення до історії, політична символіка, релігія), які посилюють політичні розбіжності між різними регіонами України.

По-третє, переміщення основних політичних баталій на майбутніх парламентських виборах 2012 р. в мажоритарні округи. Саме переможці виборів на мажоритарних округах вирішать долю майбутньої парламентської більшості.

По-четверте, визначення у лавах влади відповідальних за гальмування соціально-економічних реформ. Цими відповідальними, вочевидь, будуть високі чиновники Кабінету Міністрів та окремі представники Президента в регіонах України.

Довідка:

Національний форум профспілок України (створений 19 грудня 2004 р.) нараховує 18 всеукраїнських професійних об'єднань. Щороку експерти НФПУ проводять моніторинг трудових конфліктів, який оприлюднюють напередодні 1 травня.

(Інформація СІАЗ)

Наука – суспільству

Діяльність науково-дослідних установ

Д. Фреїк, директор Фізико-хімічного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, професор про новітні дослідження поновних джерел енергії, зокрема термоелектричних:

«На останньому міжнародному енергетичному саміті, присвяченому розвитку поновних джерел енергії, в науковому прогнозі було зазначено, що, незважаючи на щорічне зростання споживання енергії на 40 %, на постійне зростання цін на нафту й газ, на 2030 р. не більше 10 % виробленої енергії буде отримано за рахунок поновних джерел. Хоч, звісно, що у відновлювальних джерелах енергії закладено колосальний потенціал і провідні країни світу активно працюють у цьому напрямі.

Наукові напрацювання вчених інституту зосереджені у сфері термоелектричних модулів – генераторів енергії, причому як масивних, так і тонкоплівкових. Практичне застосування таких наукових розробок знаходить використання в радіоелектроніці, електроенергетиці, холодильній техніці. У цьому плані інститут має певні комерційні проекти в стадії реалізації. З Туреччиною розробляємо такий науковий проект для медичних цілей – термоелектричний холодильник, аналогічний проект з ниткоподібними кристалами в тонкоплівковому й наноструктурному варіантах – з Молдовою та Республікою Білорусь. Крім того, уже традиційно працюємо над матеріалом для виготовлення термоелектричних генераторів у макромасштабі. Загалом технологічні розробки інституту підтверджено численними патентами України та медалями й дипломами міжнародних виставок.

У травні цього року відбудеться 13-та Міжнародна конференція з фізики тонких плівок і наноструктур. Вона має давню традицію, авторитетний статус і власний формат проведення та є визнаною в науковому світі. Якщо говорити загалом про її представництво, то в ній візьмуть участь багато наукових шкіл та організацій різного рівня – від ВНЗ до академій і промислових підприємств. Уже отримано в текстовому форматі понад 500 доповідей науковців зі США, Індії, Туреччини, Ізраїля, Росії, Азербайджану, Молдови та інших держав. Конференцію буде поділено на чотири секції: технології тонких плівок; нанотехнології, наноматеріали і квантово-розмірні структури; фізико-хімічні властивості плівок та наноструктур; тонкоплівкові елементи електронних пристроїв і наноелектроніка» (*Фреїк Д. Наукова школа Фреїка / Зануцав Р. Івасіс // Галичина ([http://www.galychyna.if.ua/index.php?id=single&tx_ttnews\[tt_news\]=14791&tx_ttnews\[backPid\]=24&cHash=1239f227fb](http://www.galychyna.if.ua/index.php?id=single&tx_ttnews[tt_news]=14791&tx_ttnews[backPid]=24&cHash=1239f227fb)). – 2011. – 7.04).*

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Государственное космическое агентство считает, что его потенциал по внедрению космических технологий для разных отраслей экономики не вполне реализован. Об этом на пресс-конференции сообщил председатель агентства Ю. Алексеев.

По его словам, необходимо внедрять украинские космические технологии. В Украине сложилась очень мощная, хорошая методология обработки данных космических аппаратов на орбите. Агентство может анализировать скорость прохождения льдов на реках, скорость таяния снега и давать прогноз о том, где есть потенциальная опасность паводка.

Кроме того, Госкосмос успешно внедрил раннее выявление очагов возгорания в лесах и в прошлом году предоставлял об этом информацию в Кабинет Министров каждые два часа.

Госкосмос может принимать участие в составлении кадастра земли, изучать глубину залегания природных ископаемых и другие работы.

Агентству добавили функцию по контролю утилизации твердого топлива.

9 декабря 2010 г. Президент Украины В. Янукович реорганизовал ряд ведомств, в числе которых и Национальное космическое агентство, вместо которого было создано Государственное космическое агентство (*Минфин.com.ua (<http://minfin.com.ua>). – 2011. – 11.04).*

Парламент предоставил государственные гарантии под кредит на создание ракетного комплекса «Циклон-4». В реализации этого космического проекта участвует более сотни украинских и зарубежных фирм. Среди них

и харьковское ОАО «Хартрон», создающее и эксплуатирующее системы управления ракет-носителей и космических аппаратов.

Весь космический комплекс делится на две части – космические аппараты и средства их выведения на орбиту. Автоматические системы управления ракетно-космическими комплексами и разрабатывают слобожане.

Харьковское предприятие, в разные годы называвшееся «Особое конструкторское бюро-692», НПО «Электроприбор», а ныне «Хартрон», выпускало аппаратуру, обеспечивающую высокие точностные характеристики, автоматизацию предстартовых и пусковых операций. Его специалисты создали системы управления для лучшей в мире межконтинентальной баллистической ракеты РС-20. Она способна нести заряды разрушительной силы, поэтому на Западе ее называли «Сатана». Это грозное оружие составило основу ракетно-ядерного щита СССР, внесло значительный вклад в начало ядерного разоружения.

Ракеты проектировались с гарантийным сроком 10 лет. Они уже простояли на боевом дежурстве в два раза дольше нормативного срока, но во время учебных и тестовых запусков работают безотказно.

В ходе реструктуризации «Хартрона» на его базе было создано несколько фирм, каждая из которых занялась своей тематикой. Но все они входят в одно акционерное общество, для которого ракетно-космическая тематика по-прежнему остается главной. Это направление сосредоточено в научно-производственном предприятии «Хартрон-Аркос».

По словам первого заместителя генерального директора «Хартрон-Аркос», заслуженного машиностроителя Украины А. Калногуза, главные усилия коллектива направлены на реализацию Общегосударственной научно-технической космической программы Украины до 2012 г.

Важное направление – работа с зарубежными заказчиками. Так, Китаю предприятие оказывает услуги в разработке теории и технологии проектирования систем управления. По заказу России ведет авторский надзор стоящих у нее на боевом дежурстве ракет РС-20М. Разрабатывает системы управления для конверсионных ракет, используемых для запуска в космос спутников и модулей различного назначения.

В рамках реализации международного проекта «Циклон-4» предприятие разрабатывает ракетоноситель, Бразилия готовит необходимую инфраструктуру своего космодрома «Алкантара». Демонстрационный пуск украинской ракеты-носителя планируется на следующий год.

Новый, ориентированный на долгосрочное использование космический ракетный комплекс будет иметь высокие тактико-технические характеристики, в частности касающиеся высоты орбиты. Кроме того, полезная нагрузка обеспечит «Циклону-4» значительные преимущества перед существующими сегодня в мире ракетносителями среднего класса.

Строят его более 50 предприятий и научных учреждений Украины. Основные исполнители проекта – КБ «Южное», завод «Южмаш» и «Хартрон-Ар-

кос». Слобожане разрабатывают системы управления всем ракетно-космическим комплексом (*Гук Н. Поводыри по Вселенной // Рабочая газета (<http://rg.kiev.ua/page5/article21051>). – 2011. – 13.04*).

В июне Украина отправит в космос свой третий спутник – «Січ-2». До него Украина пять лет обходилась данными с чужих спутников. Первый аппарат «Січ-1» Украина отправила в 1995 г. Отработав 10 лет, он вышел из строя. Также был «Січ-1М» (аналог первого), его запустили в 2004 г. А в 2006 г. его работа завершилась, он вошел в слои атмосферы и сгорел.

«Січ-2» – это сверхмощный спутник дистанционного зондирования. Он будет передавать картинки поверхности планеты, помогать мониторить ЧП (пожары, наводнения и др.). Также он незаменим для создания карт и поможет в планировании прибрежных зон. «Січ-2» позволит ученым и госструктурам получать нужную информацию бесплатно и быстро.

По словам начальника управления Национального космического агентства Украины (НКАУ) Е. Махонина, запланировано, что «Січ-2» отработает не меньше пяти лет. Спутник делали в Украине силами многих предприятий (конструкторское бюро «Южное», Южмашзавод, «Хартрон» и др.). На его создание ушло 30 млн долл., и еще около 2 млн долл. потребуются на запуск. В 2013–2014 гг. планируется запустить связной спутник «Либідь». Над его созданием работа идет.

В МЧС ждут, когда спутник отправят в космос. Он существенно упростит нам работу. В Украине будет прямой доступ к картинке местности в случае ЧП. Сейчас такие изображения покупают у других стран. Но при этом теряются часы, а то и дни. А оперативность очень важна (*Стулень Е. За пожарами и ЧП из космоса будет следить наш новый спутник // Сегодня (<http://www.segodnya.ua/news/14243544.html>). – 2011. – 20.04*).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

На базі АК «Київводоканал» проходить випробування нового сучасного дезинфікуючого засобу, що за своїми якісними характеристиками значно зручніший у використанні, ніж хлорне вапно, яке застосовується для дезинфекції.

Препарат може використовуватися на об'єктах водоканалу за такими напрямками: дезинфекція водопровідних і каналізаційних споруд, обладнання, свердловин, резервуарів чистої води, споруд та обладнання бюветних комплексів; профілактична дезинфекція поверхонь лабораторних приміщень тощо.

Зручність у застосуванні засобу полягає в тому, що на відміну від хлорного вапна, що зберігається у вигляді порошку, цей препарат виробляється в таб-

летках. Використання таблеток дає змогу спростити процедуру виготовлення робочих розчинів, замінити великі за обсягом запаси хлорного вапна та інших сипучих і рідких дезінфекційних засобів. Крім того, засіб має тривалий термін зберігання і не потребує контролю якості під час зберігання.

Препарат французького виробництва – на принципах взаємовигідного співробітництва з перспективою подальшої співпраці – безкоштовно наданий «Київводоканалу» торговим домом «Санітарний щит України».

Якщо виробничі випробування цього засобу підтвердять ефективність знезаражуючого ефекту і доцільність використання, «Київводоканал» розгляне можливість подальшого його застосування і відмови від хлорного вапна, а в деяких випадках – рідкого хлору та гіпохлориту натрію.

Фахівці підприємства зазначають, що засіб відповідає вимогам чинного санітарного законодавства України. Зміст діючих речовин: 80–82 % натрієва сіль дихлорізоціанурової кислоти (*АРАТТА Український національний портал* (http://www.aratta-ukraine.com/news_ua.php?id=13650). – 2011. – 7.04).

Енергоощадні технології

Изобретатели из Национального университета радиоелектроники (Харьков) И. Зима и В. Жирнов создали установку резонансного магнитоакустического реактора, которая позволяет экономить 30 % электроэнергии на подогреве воды. Ученые уверяют: подобной установки нет нигде в мире.

По словам И. Зимы, реактор может позволить экономить до 30 % электроэнергии, направленной на подогрев воды. Использовать его можно в системах отопления и горячего водоснабжения, в частном секторе или же на производстве. Для этого нужно всего лишь внедрить ноу-хау в электроустановку. Сделать это несложно, уверяет изобретатель: плюс реактора состоит в том, что его применение не требует реконструкции существующих тепловых сетей.

Следующей осенью и зимой внедрять установку своих ученых будут в университете радиоелектроники – хотя бы попробовать нагреть один из учебных корпусов. Возможно, после этого предложением заинтересуются Харьковские тепловые сети (*Харьковские ученые создали альтернативу ядерной энергии – научились экономить на подогреве воды отопительных систем // Время* (<http://www.timeua.info/120411/38353.html>). – 2011. – 12.04)

Інформаційні технології

6 апреля Intel представила в Украине второе поколение процессоров Intel(tm) Core(tm) – самое большое достижение корпорации за всю ее ис-

торію. Презентація прошла в рамках совместного арт-проекта OIKOS.

Один из первых в Украине science-art проект OIKOS, представляющий собой инновационный, высокотехнологичный арт-объект в виде человеческого мозга, благодаря которому каждый посетитель территории проекта в масштабе, цвете и динамике смог ощутить тесную связь мозговой активности и окружающей среды, а на примере взаимодействия правого и левого полушарий почувствовать неразрывность *emotio* и *ratio* в принятии решений, осознать необходимость баланса между этими частями человеческой природы, был презентован в Киеве. Авторы проекта – А. Надуда, А. Базюта и М. Скиба – стремились показать всю мощь и потенциал человеческого мозга, и его неразрывную причинно-следственную связь с инновациями и технологиями, открытиями и прогрессом. Также компания презентовала новейшую разработку корпорации Intel – процессоры второго поколения Intel(tm) Core(tm).

Главные идеи связи творчества и технологий представил глава представительства Intel на Украине В. Шаров. Неоспоримые достоинства новых процессоров от Intel представил менеджер по маркетингу представительства Intel на Украине Ю. Мьколышин. Проект OIKOS является первым в рамках движения Intel «Образы жизни», в ходе которого Intel Украина и арт-центр ART-LAB планируют представить и другие арт-объекты, созданные с помощью высоких технологий.

Среди новых технологий, реализованных в процессорах, – Intel(tm) Insider(tm), Intel(tm) Quick Sync Video, а также вторая версия удостоенной награды технологии Intel(tm) Wireless Display (WiDi), позволяющая осуществлять безопасную передачу HD-контента с ноутбука на телевизор. Теперь она включает поддержку видео высокой четкости (1080 строк в кадре с прогрессивным сканированием) и защиту контента от копирования. Второе поколение процессоров Intel Core (процессорная микроархитектура под кодовым наименованием Sandy Bridge) сочетает в себе лучшую в своем классе производительность и новую технологию обработки 3D-графики. Благодаря интеграции Intel(tm) HD Graphics на одном кристалле с процессором, произведенном в соответствии с нормами передового 32-нанометрового технологического процесса, новинки предлагают еще более высокую адаптивную производительность по сравнению с чипами предыдущего поколения. Это касается как работы с HD-контентом, так и популярных игр.

Новые графические технологии фокусируются на областях, наиболее актуальных для современного пользователя. Другим уникальным элементом второго поколения процессоров Intel Core является Intel(tm) Quick Sync Video. Эта технология аппаратного ускорения графики исключает необходимость ожидания, пока система справится с обработкой видео, демонстрируя выдающуюся производительность и позволяя решать задачи, которым раньше требовались часы, за несколько минут. В процессорах реализована обновленная технология Intel(tm) Turbo Boost 2.0. Она распределяет нагрузку на ядра и гра-

фический контроллер для повышения производительности, предлагая прирост скорости работы именно тогда, когда это необходимо.

Технология Intel(tm) InTru(tm) 3-D предназначена для отображения 3D-контента на устройствах воспроизведения видео высокой четкости через интерфейс HDMI 1.4, что позволяет еще глубже погрузиться в происходящее на экране. Поддержка набора команд Intel(tm) AVX повышает скорость работы приложений с интенсивной обработкой данных, таких как аудиоредакторы и программное обеспечение для профессионального редактирования фотографий. Технология Intel(tm) Clear Video улучшает качество и цветопередачу видео (*REGNUM* (<http://www.regnum.ru/news/1391987.html>). – 2011. – 6.04).

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Автоматическую систему мониторинга окружающей среды внедряют в Луганской области. Вопрос о применении современных технологий для оценки влияния на окружающую среду, контроля и прогнозирования её состояния был поднят Госуправлением по охране окружающей среды в Луганской области на заседании Межведомственной комиссии по вопросам мониторинга окружающей среды под председательством начальника управления А. Арапова.

В частности, А. Арапов отметил, что современность требует отказаться от устаревших простых и малоэффективных наблюдений. Экология уже оперирует динамическими системами. Создание автоматической системы получения и обработки данных о состоянии окружающей среды позволяет оперативно реагировать на превышение загрязнений; устранение причин загрязнения, а не их последствия; экологизировать деятельность субъектов хозяйства. Предложенной системой также предусмотрен механизм оповещения населения о состоянии окружающей среды в режиме реального времени.

До 2015 г. единственной региональной информационно-прогнозирующей системой будет охвачено 11 городов, семь экологически опасных предприятий государственного масштаба, а также ведомственные системы четырех субъектов экологического мониторинга.

Работы по созданию региональной системы экологического мониторинга уже начаты в г. Алчевске, на что повлияла активная позиция руководства города и деятельность двух гигантов промышленности Украины и региона: Алчевского металлургического комбината и Алчевского коксохимического завода. Также работы по ведению мониторинга начаты на одном из крупнейших промышленных объектов Украины – Лисичанской нефтяной инвестиционной компании (*Автоматическую систему мониторинга окружающей среды уже применяют в Алчевске и Лисичанске // Остров* (<http://www.ostro.org/news/article-169555>).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Президент В. Янукович потребовал от Кабинета Министров обеспечить общественное обсуждение реформы образования с тем, чтобы получить ее широкую общественную поддержку. Об этом он сказал, выступая с ежегодным Посланием в Верховной Раде. «Требую от правительства взвешенной программы реформирования образования, которая будет опираться на широкую общественную поддержку. Реформа образования и воспитания должна пройти широкую общественную экспертизу».

Президент считает, что реформирование образования является одним из ключевых заданий на 2011 и последующие годы. При этом ключевыми направлениями реформы он назвал преодоление коррупции в этой сфере, рациональное использование ресурсов, подготовку кадров, внедрение современных технологий, формирование доступных учебных электронных библиотек. Он пообещал сделать все для того, чтобы эта реформа сопровождалась максимально быстрым внедрением современных технологий.

Кроме того, В. Янукович отметил, что реформа образования необходима для проведения радикальных изменений в сфере науки. По его мнению, университеты, научно-исследовательские учреждения и научные центры должны научиться совмещать фундаментальную науку с практикой, инновациями и технологическими решениями. «Ускоренное коммерческое внедрение научных разработок – это ключ к развитию инновационной экономики».

В. Янукович также выразил мнение, что реформа науки должна быть тесно связана с развитием национальной инновационной инфраструктуры (*Левый берег* (<http://lb.ua>). – 2011. – 7.04).

Кабинет Министров Украины на своем заседании принял решение о передаче некоторых высших учебных заведений в сферу управления Министерства образования и науки, молодежи и спорта.

В частности, в Минобразования передан Донецкий колледж строительства и архитектуры, Запорожский строительный колледж, Каменец-Подольский колледж строительства, архитектуры и дизайна, Киевский колледж строительства, архитектуры и дизайна, Кировоградский строительный колледж, Криворожский строительный колледж, Луганский строительный колледж, Львовский колледж строительства, архитектуры и дизайна, Макеевский политехнический колледж, Мариупольский строительный колледж, Севастопольский строительный колледж, Сумской строительный колледж и Харьковский колледж строительства, архитектуры и дизайна.

Подчинение Министерству образования и науки, молодежи и спорта обеспечит укрепление вертикали управления системой высшего образования между министерством и областными государственными администрациями,

на территории которых находятся вузы различного подчинения.

Решение Кабинета Министров создаст благоприятные условия для управления системой высшего образования, соблюдения единых государственных требований относительно качества подготовки специалистов и осуществления единых подходов к планированию, организации, мотивации и контролю за качеством деятельности системы (*ГудВин.info* (http://www.goodvin.info/news/politika/20962-kabmin_peredal_nekotorye_koledzhi_v_sferu_upravleniya_minobrazovaniya.html). – 2011. – 8.04).

* * *

Кабмин поручил Министерству образования ежегодно проводить конкурсный отбор среди студентов, аспирантов и преподавателей на обучение и стажировку в высших учебных заведениях и научных учреждениях за рубежом. Об этом говорится в сообщении Департамента информации и коммуникаций с общественностью секретариата Кабмина.

На заседании правительство утвердило положение об обучении студентов и стажировке аспирантов, научных и научно-педагогических работников в ведущих высших учебных заведениях и научных учреждениях за границей, которым определило механизм организации такого обучения и стажировок.

В частности, Кабмин установил, что перечень приоритетных направлений образования и науки, а также перечень соответствующих вузов и научных учреждений ежегодно утверждается Минобразования.

Кроме того, Минобразования ежегодно будет объявлять конкурс по отбору кандидатов, определять порядок и условия его проведения. Отбор лиц на обучение и стажировку будет осуществлять конкурсная комиссия.

Срок обучения и стажировки не должен превышать один год.

На обучение и стажировку будут направляться лица, имеющие высокие достижения в учебе, научные достижения, проводящие на высоком научном уровне фундаментальные и/или прикладные научные исследования и получившие рекомендацию ученого совета вуза или научного учреждения.

Финансирование расходов на обучение и стажировку будет осуществляться за счет бюджетных средств и других не запрещенных законом источников (*Левый берег* (<http://lb.ua>). – 2011. – 14.04).

Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова получила почетное звание «Лидер национального образования». Об этом сообщает пресс-служба Министерства инфраструктуры Украины.

Так, с 7 по 9 апреля Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины и Национальная академия педагогических наук Украины провели Международную выставку «Образование и карьера-2011», в ходе работы ко-

торой Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова получила золотую медаль за достижения в трудоустройстве выпускников высших учебных заведений и почетное звание «Лидер национального образования».

Кроме того, ректор вуза П. Воробийенко награжден благодарностью «За многолетнюю инновационную педагогическую деятельность по модернизации образования Украины» (*Левый берег* (http://lb.ua/news/2011/04/14/92382_Odesskaya_akademiya_svyazi_priznana.html), – 2011. – 14.04).

У науці важливими є спадкоємність наукових поколінь і постійна наступність передачі знань та швидке оволодіння відповідним науковим інструментарієм, особливо коли це стосується певної наукової школи чи напрямку.

Д. Фреїк, директор Фізико-хімічного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, професор про його наукову школу, принципи підготовки наукових кадрів:

«В інституті, починаючи з другого курсу, приглядаються до тих студентів, які мають нахил до науки, визначають коло їхніх майбутніх наукових інтересів, і при успішному висліді до п'ятого курсу заклад має повністю сформованого науковця. Звичайно, це за умови, коли педагогічний колектив плідно працює. В інституті налагоджено наступність передачі знань.

Одним із важливих моментів навчально-наукового процесу є традиція навчання з участю аспірантів і студентів старших курсів та молодших, звісно, під керівництвом викладачів. Кожний тиждень відбуваються спільні наукові семінари студентів, аспірантів і викладачів, де на одному рівні з викладачами виступають студенти. Реально це швидше схоже на своєрідну наукову лабораторію, де кожна креативна думка має свою вагу і значення, особливо коли вона є результатом праці молодої людини. Це дозволяє студентам брати участь не тільки в різних міжнародних конференціях, програмах, грантах, їхні дослідження широко представлені різноманітними публікаціями в солідних наукових виданнях та викликають загальний інтерес» (*Фреїк Д. Наукова школа Фреїка / Записав Р. Івасіє // Галичина* ([http://www.galychyna.if.ua/index.php?id=single&tx_ttnews\[tt_news\]=14791&tx_ttnews\[backPid\]=24&cHash=1239f227fb](http://www.galychyna.if.ua/index.php?id=single&tx_ttnews[tt_news]=14791&tx_ttnews[backPid]=24&cHash=1239f227fb)). – 2011. – 7.04).

Охорона здоров'я

У Вінниці відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Стандарти діагностики та лікування в клініці внутрішніх хвороб» для практичних лікарів-терапевтів, сімейних лікарів, кардіологів, ревматологів, гастроентерологів, а також лікарів-інтернів, клінічних ординаторів та аспірантів.

Під час конференції розглянуто питання діагностики та лікування в клініці з внутрішніх хвороб, кардіології, терапії та основні напрями розвитку і зміни, які відбулись за минулий рік. Упродовж конференції запрошені прослухають доповіді науковців з Києва, Тернополя, Вінниці.

Відкрила роботу конференції проректор з наукової роботи ВНМУ ім. М. І. Пирогова, доктор мед. наук, проф. В. Петрушенко. Вона зазначила, що «без наукових розробок практична медицина не зможе рухатися уперед», тому науковці не стоять осторонь практичної медицини.

З цікавою та актуальною темою «Нанотехнології та нанофармакологія: терапевтичний аспект» виступив чл.-кор. НАМН України, проф. Чекман І. С. Уже 50 років проводяться дослідження у новій галузі фізики, яку започаткував американський учений-фізик, лауреат Нобелівської премії Р. Фейнман. В Україні, як і в усьому світі, проводять розробки з нанонауки і нанотехнологій. Наномедицина, як розділ нанонауки, вивчає можливість застосування нанотехнологічних розробок (наноприладів, нанопрепаратів) у медичній практиці для профілактики, діагностики і лікування різних захворювань з контролем біологічної активності, фармакологічної та токсикологічної дії отриманих продуктів чи медикаментів.

У медицині з питань наноотехнологій масмо 980 робіт (за останні роки 864 статті). В Україні вже є фармацевтичні, які випущені з використанням нанотехнологій. Впровадження їх у клінічну практику сприятиме поліпшенню результатів лікування багатьох захворювань (*Моя Вінниця* (http://www.myvin.com.ua/ua/news/news_yin/events/8889.html), – 2011. – 14.04).

Учені Інституту біології клітини знайшли мікроорганізм, який розщеплює ракові клітини. Презентувати своє дослідження науковці будуть на Фестивалі освіти і науки, який відбудеться у Львові вже вдруге.

Інститут біології клітини спеціалізується на вивченні мікроорганізмів. Зокрема, на використанні дріжджів як моделі людської клітини, дослідженні генів, які займаються знешкодженням зіпсованих речовин, використанням дріжджів як біопалива, а також розробкою протиракових препаратів.

А. Сибірний, директор Інституту біології клітини, зазначає, що в інституті є декілька проєктів із дослідження клітинних мікроорганізмів. Проте одним із найвизначніших наших досягнень є вивчення мікроорганізму аргеніну, який має здатність розщеплювати ракові клітини. Тепер на основі цих даних розробляється методика введення цього організму у хворі клітини», – підкреслює він.

До розробок інституту належать впроваджені у виробництво діагностичні набори «Діаглюк» та «Алкотест» для визначення алкоголю в організмі, тривають дослідження із вивчення впливу стресових ситуацій на людські клітини. Одним із нових проєктів є використання дріжджів для виготовлення вітаміну В2.

Фестиваль освіти і науки проходить 28–30 квітня у Львівському палаці мистецтв. У програмі фестивалю – представлення найцікавіших та найоригінальніших проєктів, експозицій, науково-дослідних розробок львівських ВНЗ, лекції, семінари, круглі столи для науковців міста та представників провідних компаній, екскурсії кафедрами університетів для учнів шкіл, літературні вечори науково-популярного спрямування (**ВГОЛОС** (<http://vgolos.com.ua>). – 2011. – 14.04).

У Волинській обласній клінічній лікарні відбувся науково-практичний семінар «Актуальні питання онкоурології» за сприяння Національного інституту раку та Співки онкологів України. Це перше медичне зібрання такого рівня, на якому лікарі із восьми областей Західноукраїнського регіону мали змогу познайомитися із найновішими європейськими та українськими медичними технологіями лікування раку простати, сечового міхура та нирок.

Волинські спеціалісти, на базі обласної лікарні, одними з перших в Україні створили свою школу й освоїли передові технології в цій специфічній галузі онкології. Саме волинські лікарі відгукнулися на пропозицію провести на базі своєї лікарні перший науковий семінар онкоурологів. Професор, завідувач відділення пластичної та реконструктивної онкоурології Національного інституту раку Е. Стаховський, відкриваючи його, зокрема, сказав, що був вражений базою волинської головної лікарні і рівнем медичної допомоги, що тут надається.

За словами Е. Стаховського, найпроблемнішими в онкоурології є лікування, профілактика та діагностика раку нирки та сечового міхура. Лікування останнього є найбільш дорогим із усіх онкопатологій. Якщо раніше щороку у нас проводилося 1200 операцій з видалення нирки, то тепер – близько 6 тис. Тому є велика потреба вивчати світовий та європейський досвід ефективної допомоги пацієнтам із цими хворобами. Оперативне втручання проводиться в основному у міських та обласних лікарнях, а подальше лікування – у профільних відділеннях онкодиспансерів. Зважаючи на це, рекомендовано відкрити онкоурологічні відділення в онкодиспансерах, заборонити надання медичної допомоги урологам, які не пройшли спеціалізації з онкології.

І. Сидор, головний лікар Волинської обласної лікарні, поінформував колег, що у їхній лікарні на сьогодні існують потужні діагностична та лікувальна бази. Волинські лікарі можуть діагностувати рак на клітинному рівні. Заклад оснащений сучасним діагностичним обладнанням, лабораторії працюють із 48 онкомаркерами, і хоч ці реактиви дуже дорогі, у діагностиці раку вони незамінні. За останнім словом медичної техніки обладнані й операційні блоки, де діють системи десятикратного обміну повітря **в хвилину, бактерицидності, зволоження, температурного режиму** (*Романюк Н. «Ми робимо сьогодні все те, що й Київ та Європа» // Віче* (<http://www.viche.lutsk.ua/index/3221>). – 2011. – 7.04).

Наукові видання

В научно-інформаційному Центрі міжнародної безпеки (г. Донецьк, ул. Университетская 24, корпус 2, комната 11) состоялась офіційна презентація третього видання навчального посібника «Безпечний світ» на російській мові. Книга представляє собою збірник адаптованого до вивчення матеріалу для спеціального шкільного курсу, присвяченого проблематиці міжнародної безпеки в частині і міжнародних відносин в цілому. Навчальний посібник було розроблено в період 2007–2008 рр. експертним колективом Центру міжнародної безпеки ДонНУ під редакцією доктора історических наук, професора, завідувачого кафедрою міжнародних відносин і зовнішньої політики ДонНУ Е. Крапивина.

Третє видання містить суттєві допрацювання методологічного і змістового наповнення, які краще відображають міжнародні реалії в контексті зовнішньополітичного курсу України. Особливу увагу авторами приділяється описанню ролі і завдань Організації Північноатлантичного договору аспектам її військової і громадянської діяльності на протязі історії і на сучасному етапі, співпраці України з Альянсом (*Новості.дн.уа* (<http://novosti.dn.ua/details/152314>). – 2011. – 7.04).

Наука і влада

Своїм указом від 8 квітня 2011 р. № 437 Президент України В. Янукович затвердив Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України.

Зокрема, в Положенні йдеться, що Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України (Держінформнауки України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра освіти і науки, молоді та спорту України.

Держінформнауки України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, інформатизації, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства.

Основними завданнями Держінформнауки України є:

– реалізація державної політики у сфері наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, інформатизації, формування, використання і захисту державних електронних інформаційних ресурсів та створення умов для розвитку інформаційного суспільства;

– внесення на розгляд міністра пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/documents/13416.html>). – 2011. – 9.04).

У лютому поточного року на засіданні Кабінету Міністрів було представлено проект Програми інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні. Програма чітко й однозначно спрямовує економіку України на єдино можливий в умовах, що склалися, шлях інноваційного розвитку.

Рецепт успіху в сучасному світі, на перший погляд, досить простий. Інноваційній економіці потрібні насамперед високого рівня наука, яка забезпечує створення нових технологій, система ринкової апробації та відбору найбільш економічно ефективних розробок, а також механізми організації на їх основі нових виробництв. Створення такої системи винагороджується зазвичай прибутковістю підприємств, що покриває всі витрати на розробку та впровадження інновацій.

Автори програми пропонують здійснити реформи сфери науки й інновацій у два етапи. На першому – до 2012 р. – головним завданням стане створення інституційних та економічних засад для активізації в майбутньому інноваційної діяльності. Під час другого етапу – до 2015 р. – планують використовувати створені механізми для впровадження вітчизняних розробок, збільшивши частку промислових підприємств із інноваційною складовою на 12–25 % від загальної кількості. Якщо всі проекти, відібрані урядом у рамках підготовки програми, буде реалізовано, це дасть змогу створити 700 тис. нових робочих місць.

Програма інвестиційно-інноваційного розвитку передбачає концентрацію інвестиційних і науково-технічних ресурсів в Україні на основних цілях:

- загальній модернізації економіки;
- структурних змінах – зростанні частки високотехнологічних виробництв;
- підвищенні частки робочих місць із високим рівнем оплати праці.

Мета програми – поступово наблизити структуру промисловості України до структури розвинутих країн світу, значно підвищити її конкурентоспроможність. При цьому держпідтримка, за задумом розробників, буде лише каталізатором для залучення приватних інвестицій. Крім того, надзвичайно важливою рисою, що відрізняє підходи нової програми від підходів попередніх урядів, є наявність конкретних критеріїв, за якими проекти зможуть потрапити до списку претендентів на підтримку:

- висока технологічність;
- створення нових робочих місць і розвиток саме вітчизняного виробництва;
- високий рівень готовності об'єктів інвестування;

- достатня частина приватного капіталу;
- імпортозаміщення;
- зменшення забруднення довкілля.

Наявність чітко визначених критеріїв відбору, а також обов'язкової експертизи проєктів має сприяти більшій прозорості та ефективності програми, впевнені її автори. І найважливіше – до конкурсів допускаються тільки самоокупні проєкти.

До пріоритетних сфер програма зараховує енергетику (зокрема й енергозбереження), АПК, машинобудування, розвиток інфраструктури та житлове будівництво, медицину й інформацію.

Але головний пріоритет – підвищення енергоефективності економіки країни. Більш як половина загальної вартості проєктів припадає на розвиток ПЕК, зокрема електроенергетики – модернізації двох із половиною десятків блоків ТЕС, добудову двох атомних блоків, розвиток електромереж, зниження енерговтрат, а також реконструкцію нафто- і газотранспортної систем.

Заплановано модернізацію двох із половиною десятків блоків ТЕС із наступним збільшенням їхньої загальної потужності на 1,78 ГВт, проєктів з підвищення стійкості електропостачання всієї енергосистеми, підвищення ефективності використання Хмельницької, Рівненської, Запорізької АЕС. При цьому проєкти передбачають підвищення рівня безпеки всіх атомних станцій в Україні і значну економію коштів.

Серед проєктів також добудова першої черги Дністровської ГАЕС зі збільшенням потужності на 972 МВт, збільшення на 1 ГВт потужності Канівської ГАЕС. Важливим напрямом є збільшення власного видобутку енергоресурсів і переоснащення виробничої бази НАК «Надра України».

Значне місце приділено альтернативним джерелам енергії, використання яких набуває нової актуальності. Заплановано реалізацію проєкту з переробки сміття на електроенергію в Миколаївській області, реконструкцію малої гідроелектростанції на Волині, будівництво вітрових парків (ДТЕК), розширення виробництва сонячних панелей і створення сонячних електростанцій для забезпечення життєдіяльності зони відчуження ЧАЕС («Квзар»).

Велику увагу приділено проєктам розвитку інфраструктури – будівництву та реконструкції автошляхів загальнодержавного значення, морських портів, міжнародних аеропортів і вокзалів, створенню інфраструктурних об'єктів до Євро-2012 тощо. А також модернізації об'єктів ЖКГ, житловому будівництву, поліпшенню стану водних об'єктів та систем водопостачання.

В АПК передбачено створення нових і модернізацію діючих потужностей з виробництва, переробки та зберігання сільгосппродукції, відновлення парку техніки, будівництво тваринницьких комплексів тощо. Але ця частина незаслужено мала в загальній вартості всіх проєктів як для аграрного потенціалу країни (*Коломієць А. Шлях інновацій? // Дзеркало тижня (<http://www.dt.ua/articles/79636>). – 2011. – 15 – 22.04*).

Між Тернопільською міською радою і Тернопільським технічним університетом ім. І. Пулюя підписано угодою щодо залучення науковців до участі в розробці стратегічного плану міста і приміської зони на термін понад 10 років для запровадження в практику своїх наукових розробок. Зокрема, на облаштування двох міні-ГЕС у парку «Топільче», WI-FI зони до Євро-2012, електронної бази даних усіх бібліотек та засоби максимальної економії опалення й електропостачання.

Кілька років тому науковці вже довели, що можуть реально допомогти місту. Саме технічний університет встановив цифрові світлофори.

Науковці готові до продовження співпраці й пропонують уже готові рішення в галузі енергоаудиту, а відтак і енергоощадності, модернізації освітлення й опалення, а також у транспортній сфері та інженерних комунікацій. Як пояснив ректор університету П. Ясній, однією з найважливіших для міста проблем є транспортні питання. Науковці пропонують проекти системи керування транспортом з одночасним моніторингом пасажиропотоку, зокрема, створення універсального каталогу руху транспорту. Схожі каталоги є в багатьох інших європейських країнах, і досвід доводить, що це економить як час, так і ресурси.

Ще один проект – створення двох міні-ГЕС. Потужність однієї дуже маленька – тільки 5 кВт. Другої – 300. За словами директора науково-дослідного інституту технічного університету Г. Химича, потужність другої може жити якийсь заклад – наприклад, ресторан, а також частково освітити парк «Топільче» (*Третьяченко О. Наука нам допоможе: Міські інновації // Вільне життя* (http://vilne.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8114:naukam-dopomozhe&catid=3:socium&Itemid=13). – 2011. – 1.04).

Бібліотеки в системі політичної комунікації: тенденції розвитку та завдання

Стаття присвячена висвітленню ролі і місця сучасних бібліотек у системі політичної комунікації, аналізу основних тенденцій розвитку бібліотечних установ як центрів інформаційного супроводу політико-комунікаційних процесів, визначенню завдань, що в цьому контексті постають перед бібліотеками.

Ключові слова: політична комунікація, бібліотека, інформація, інформаційне забезпечення, інформаційні ресурси, інформаційно-аналітичні продукти.

Від початку свого виникнення бібліотеки виступали як системи з організації найцінніших для суспільства знань, забезпечення доступу до них, їх збереження та передачі наступним поколінням. Тобто від початку свого створення бібліотеки активно включились у систему комунікацій, і в першу чергу – комунікації на рівні державної влади, політичної еліти, яка першою усвідомила потребу в додатковій інформації для прийняття оптимальних рішень і проведення ефективної державної політики. Саме влада мала необхідну волю, кошти та управлінські інструменти для того, щоб реалізувати масштабний проект із забезпечення необхідного інформаційного супроводу суспільно-політичним та економічним процесам. Отже, від початку свого створення бібліотеки виступили одним з важливих елементів системи політичної комунікації.

Сприяючи розвитку науки і прогресу, зберігаючи культурні надбання і виховуючи суспільство відповідно до виробленої протягом століть системи загальнолюдських цінностей та ідеалів, сприяючи, водночас, збереженню специфічних традицій, вони зуміли допомогти суспільствам вижити і розвиватись, незважаючи на глобальні соціально-політичні трансформації.

Бібліотеки як універсальні інформаційні центри із пошуку, збирання, збереження, організації та поширення суспільно корисних знань, активні компоненти загальних комунікаційних процесів традиційно є об'єктом наукового інтересу науковців різних галузей знань – соціологів, філософів, істориків тощо. Висвітленню різних аспектів їх діяльності, закономірностей та тенденцій розвитку, ролі і місця в системі соціальних комунікацій останнім часом присвячені праці Я. Л. Шрайберга [9, 10], Б. Ф. Володіна [1, 2], В. М. Горового [3],

Г. В. Шемаєвої [8], Н. Г. Грабар [4], В. Копанєвої [5] та ін. Проте функціонування бібліотечних установ у системі політичних комунікацій до останнього часу залишалось поза увагою дослідників, їх потенціал у налагодженні ефективного інформаційно-аналітичного супроводу суспільно-політичних процесів потребує додаткового вивчення. Висвітленню еволюції бібліотек як центрів інформаційно-аналітичного супроводу процесів політичної комунікації, аналізу тенденцій їх розвитку як складових системи політичної комунікації, визначенню завдань, які постають перед бібліотечними установами в цьому контексті сьогодні і присвячене дослідження.

Аналіз досвіду функціонування бібліотечних установ дає підстави для висновку, що місія бібліотеки реалізується в конкретних соціальних умовах, отже, трансформація суспільно-політичного та економічного контексту, відповідно, спричинює зміну соціальних функцій бібліотеки, які є узагальненим переліком її обов'язків перед суспільством, що диктуються ним, необхідні йому, прямо або побічно впливають на нього і відповідають суті бібліотеки як соціального інституту.

Як показує практика, сучасна місія бібліотеки продиктована посиленням значення інформації і знань як каталізатора суспільного розвитку. У цьому контексті бібліотечні установи спрямовують свою діяльність:

- на збереження документованого знання як суспільного надбання;
- на оптимізацію бібліотечних фондів, що передбачає ревізію інформаційних матеріалів, що вже зберігаються в бібліотеці, а також оцінку та відбір нової суспільно корисної інформації як внутрідержавного характеру, так і тієї, що перебуває у світовому інформаційному просторі, у тому числі в мережі Інтернет;
- на сприяння продукуванню нових науково обґрунтованих та суспільно значущих знань (іншими словами – сприяння поєднанню необхідної для творення нових знань інформаційної бази і творчого потенціалу науковців шляхом оптимізації і підвищення ефективності здійснення комунікативної функції);
- на виробництво і поширення знань щодо специфіки та тенденцій розвитку інформаційного простору, методик керування інформаційними потоками;
- на сприяння циркуляції та розвитку накопичених людством знань шляхом забезпечення до них вільного доступу, здійснення керування інформаційними потоками.

З часу свого виникнення і до сьогодні бібліотека пройшла перший етап еволюції суспільної місії: від обслуговування потреб правлячої еліти до задоволення суспільних потреб. Бібліотека перетворилася на соціальний інститут, що містить інформаційні і культурні компоненти і забезпечує стійкість зв'язків і стосунків між державними інститутами та громадянським суспільством, у рамках усього суспільства. При цьому бібліотека не перетворюється на архів або склад розрізаних відомостей. Здійснюючи системати-

зацію, зберігання і поширення культурного спадку, вона організує навігацію у світі культури, у світі інформації та знань [4, 113].

Одним з актуальних завдань, що в цьому контексті постають перед бібліотеками, стає забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу процесів політичної комунікації. Бібліотека включається в складну систему політичної комунікації шляхом створення, обробки, зберігання, організації та поширення документованих текстів суспільно-політичного значення.

У першу чергу йдеться про комунікацію в системі влади, налагодження ефективної інформаційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень, адже саме від цього у підсумку залежить загальний вектор суспільного розвитку.

Інформаційна співпраця бібліотек із владними структурами – на загальнодержавному і регіональному рівнях – полягає в наданні їм необхідних даних, у забезпеченні «прозорості» рішень влади, у створенні при бібліотеках центрів інформації з питань місцевого самоврядування. На сьогодні вже не викликає сумнівів те, що вирішення актуальних суспільних проблем напряму залежить від ефективності взаємодії владних структур центрального, регіонального та місцевого рівнів, а також рівня інформаційного забезпечення їх діяльності.

З огляду ж на те, що органи державної влади та місцевого самоврядування не лише потребують інформації, але й виробляють її у дедалі більшому обсязі, підвищується загребуваність бібліотек, які мають необхідну науково-методологічну базу та досвід, у системі політичної комунікації. Сьогодні серед завдань бібліотек – своєчасно забезпечувати збирання, зберігання, організацію, обробку всього комплексу важливої для процесу суспільного реформування інформації (починаючи з наукових монографій і закінчуючи оперативними місцевими новинами) та доставку підготовлених інформаційно-аналітичних матеріалів владним структурам, сприяти комунікації між владними структурами різних рівнів, між владними структурами і громадянським суспільством та між окремими елементами громадянського суспільства, надаючи загребувану інформаційно-консультативну допомогу в роз'ясненні змісту основних напрямів державної політики.

Фактично бібліотеки починають відігравати роль навігаторів інформаційних потоків у процесі політичної комунікації, максимально оптимізуючи процеси пошуку і доставки до користувача потрібної йому інформації. Проте виконання цієї ролі вимагає від бібліотечних установ певної трансформації їх традиційних функцій: меморіальної, комунікативної, інформаційної, освітньої, соціалізуючої та культурної.

Якщо розглядати бібліотеку як систему, то її зовнішні функції відіграватимуть роль засобів, інструментів, за допомогою яких бібліотека реагує на потреби суспільства, взаємодіє з ним і, таким чином, адаптується до системи вищого порядку. «Вони сприяють вирішенню суперечностей із середовищем,

слугують засобом пристосування до нього. Під час цього вирішення будь-яка соціальна система не лише відтворює себе як ціле, але й постійно розвивається, а саме в цьому – суть функціонування бібліотеки як соціального інституту» [7].

У процесі політичної комунікації бібліотека взаємодіє як з політичною системою, так і з громадянським суспільством, і її соціальні функції, відповідно, є проявом адаптації бібліотечних установ до вимог і потреб як першої, так і другого. З огляду на це, в умовах недемократичних режимів розвиток функцій бібліотек (більшою чи меншою мірою) обмежується рамками, встановленими панівними в державі політичними силами та ідеологією. Це проявляється в «цензурі» процесу формування бібліотечних фондів (наприклад, вилучення з фондів «шкідливої», на думку влади, інформації), у звуженні можливостей користувачів отримати необхідні їм інформаційні матеріали (наприклад, необхідність отримання спеціального дозволу для роботи із закритими фондами), у виробництві лише такої інформаційно-аналітичної продукції, яка відповідає загальній державній ідеології, у вихованні громадян у дусі особистої відданості режиму.

В умовах демократичних режимів, за яких інтереси держави і громадянського суспільства практично збігаються, і суспільства набувають відкритого характеру, розвиток бібліотек відбувається найбільш динамічно і гармонійно.

У рамках здійснення комунікативної функції бібліотека створює умови для взаємодії користувачів з усією соціальною пам'яттю людства, з виробленими протягом століть соціальними й політичними цінностями та ідеалами. Весь комплекс інформаційних потреб користувачів бібліотека задовольняє, використовуючи як власні фонди, так і, за допомогою міжбібліотечного абонементу та мережі Інтернет, інформаційні ресурси інших бібліотек і установ. Надаючи доступ до політико-культурної спадщини суспільства, бібліотеки сприяють поширенню в першу чергу тих його цінностей, що забезпечують суспільний поступ, сприяють реалізації прав і свобод кожної окремої особистості. Іншими словами, вони здійснюють вплив на формування й оновлення системи цінностей соціуму і його окремих представників.

Можна цілком погодитися з І. Тікуною в тому, що «інформаційно-знаннєві ресурси бібліотек є основою для розвитку філософських, ідеологічних, релігійних, політичних течій, за їх допомогою формуються і розвиваються різні напрями в культурі і мистецтві. Надаючи всьляку інформацію своїм користувачам, бібліотека сприяє регулюванню взаємодії членів суспільства в рамках сформованих соціально-політичних відносин. Сприяючи різним видам людської діяльності, бібліотека забезпечує інтеграцію людських прагнень, дій і інтересів» [6].

Прагнення сучасної бібліотеки забезпечити рівний і вільний доступ до суспільно значущої інформації і знань сприяє затвердженню соціальної справедливості, зниженню соціальної напруженості в суспільстві. Розширення до-

ступності інформації підвищує роль бібліотек як стабілізуючого соціально-політичного чинника, який сприяє безпеці і стійкості розвитку політичної системи, вирівнює можливості для реалізації власного потенціалу різних категорій населення.

Сучасна бібліотека підкреслює принцип рівності всіх користувачів. Особливо в цьому відношенні важлива діяльність публічних бібліотек, що зберігають і передають політико-культурну спадщину всім, незалежно від віку, соціального статусу, раси, національності, віросповідання, місця проживання, статі, мови та інших диференціюючих ознак. Вона сприяє не розділенню, а консолідації суспільства, надає користувачам стартовий мінімум інформації, необхідний для орієнтації в державних і суспільно-політичних процесах, адаптації до них.

Надаючи можливості для проведення публічних зборів, організовуючи доступ до існуючих інформаційних мереж, що дає змогу кожному громадянину взаємодіяти із засобами масової інформації, місцевою та центральною владою, соціальними службами, державними і приватними підприємствами, бібліотека створює умови для віртуальних і реальних колективних комунікацій. Вона стає центром суспільного життя, змістовним елементом політико-культурної інфраструктури [6].

При цьому чи не найбільшої трансформації з переходом суспільства до інформаційного етапу свого розвитку зазнала інформаційна функція бібліотек, яка супроводжує всі процеси, пов'язані із зверненням до змісту документа і пронизує всі елементи бібліотечної діяльності.

Технічна і технологічна модернізація створили підґрунтя для нового наповнення інформаційної функції сучасної бібліотеки. Сьогодні бібліотека стає не лише повноправним суб'єктом інформаційного простору, а й активним учасником інформаційного виробництва. Вона не лише збирає і зберігає документовану інформацію і знання, а й бере участь у формуванні документного потоку, проводить його аналітико-синтетичну обробку, систематизує, оцінює інформаційно-знанцеві ресурси та на їх базі створює нову затребувану суспільством, адаптовану під конкретні запити користувачів інформаційно-аналітичну продукцію.

Особливість інформаційної функції сучасної бібліотеки полягає в тому, що вона реалізується в тісній взаємодії з іншими суб'єктами інформаційного процесу, з використанням різних каналів поширення інформації. Бібліотека активно бере участь в оцінці, інтерпретації і фільтрації інформації, у встановленні певних зв'язків між інформаційними масивами з метою забезпечення доступу користувачів до широкого спектру джерел соціально значущої інформації.

Водночас, враховуючи стрімке зростання обсягів інформації, перед бібліотечними установами постає завдання її «стискання» до рівня реально можливого сприйняття користувачем. Ідеться про виробництво «вторинної» інформації – аналітичної продукції.

Враховуючи сучасні умови, які диктують необхідність оперативного реагування держави на швидко змінювані реалії та обмаль часу на прийняття відповідних рішень, така продукція особливо затребувана владними структурами різних рівнів. Якісний результат інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних установ, який сприятиме подоланню суперечності між наявністю величезних обсягів інтелектуально-інформаційних ресурсів та можливостями переробки та використання цих знань, запобігатиме можливому інформаційному «перевантаженню» управлінської сфери.

Серед напрямів роботи, які наразі користуються дедалі більшим попитом, можна виокремити:

- вузькотематичні інформаційно-аналітичні та аналітичні розробки;
- узагальнення інформації електронних ЗМІ та розробок аналітичних центрів з актуальних питань суспільного життя;
- розроблення методики та основних закономірностей розвитку інформаційної діяльності бібліотек в умовах інформатизації суспільства;
- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів в інтересах дослідних проєктів, науково-технічних програм тощо.

Отже, на сьогодні зміст інформаційної функції бібліотек розширюється, включаючи створення сучасних інформаційно-аналітичних продуктів, які відповідатимуть потребам представників різних сфер суспільства, у тому числі органів державної влади і місцевого самоврядування, політичних партій та громадських організацій тощо, з урахуванням специфіки їх діяльності в умовах необхідності швидкого прийняття рішень.

Специфіка функціонування та вдосконалення ресурсно-технологічної бази сучасних бібліотек у системі політичної комунікації, зростання ролі бібліотечних установ як активного компонента галузі інформаційно-аналітичного виробництва, результати співробітництва регіональних бібліотечних закладів і місцевих органів влади зумовили істотні зміни в організаційно-технологічній діяльності бібліотек. Наслідком розвитку системи суспільних запитів разом із становленням та розвитком бібліотечного інформаційно-аналітичного виробництва, стає виникнення його нових форм – бібліотечних систем, заснованих на розгалужених каналах зв'язку; електронних бібліотек, які на ринку інформаційних продуктів і послуг поступово стають конкурентами інших його суб'єктів; спеціальних інформаційно-аналітичних служб, діяльність яких ґрунтується на використанні як бібліотечних фондів, так і ресурсів світової інформаційної мережі. Усі ці процеси сприяють створенню комфортного інформаційного середовища для користувачів, активізують співробітництво бібліотечних установ.

При цьому варто зробити наголос на комплексному характері, якого сьогодні набуло обслуговування користувачів. Традиційне бібліографічне інформування співіснує з комп'ютеризованим. За допомогою електронної пошти бібліотеки отримують запити на інформаційне обслуговування та надсилають

респондентам підготовлені інформаційно-аналітичні продукти. Ресурси Інтернету використовуються співробітниками бібліотек при комплектуванні своїх фондів. Використання пошукових систем дає змогу піднести на більш високий рівень ефективність роботи навіть невеликих бібліотек.

Створення бібліотечними установами власних web-ресурсів дає змогу розширити коло користувачів бібліотечною інформаційно-аналітичною продукцією.

Створення високотехнологічного фундаменту своєї діяльності дає змогу бібліотечним установам підвищити ефективність здійснення комунікативної функції, сприяти забезпеченню належної комунікативної взаємодії на вертикальних (низхідні та висхідні інформаційно-комунікативні потоки всередині влади, від влади до громадянського суспільства і від громадянського суспільства до влади) рівнях і на горизонтальному суспільному рівні, сприяючи таким чином загальному зміцненню і розвитку політичної системи та окремих її елементів.

Водночас необхідність задоволення інформаційних запитів користувачів, у тому числі й у сфері політичних знань, висуває на порядок денний питання розширення асортименту інформаційних продуктів, удосконалення форм обслуговування, підвищення рівня інтелектуальної обробки інформації. У цьому контексті важливим є вивчення попиту на інформаційно-аналітичну продукцію, яка готується бібліотечними структурами, її наукову насиченість, актуальність та новизну.

Адже саме підготовка затребуваного, суспільно значущого наукового продукту сприятиме більш ефективному здійсненню бібліотеками інформаційного супроводу суспільно-політичних процесів та інформаційному забезпеченню політичної комунікації, їх функціонуванню як універсальних інформаційних центрів.

Про важливість сучасних бібліотечних установ як інтелектуального фундаменту у супроводі політико-комунікаційних процесів, свідчить, зокрема, їх місце і роль у системі електронної комунікації, у процесі поширення правових знань, у забезпеченні прав і свобод людини й громадянина.

Можна стверджувати, що становлення в Україні демократичної правової держави неможливе без оновлення правової свідомості та правової культури її громадян. Інноваційний технологічний прорив створює нові можливості для реалізації громадянських прав, самореалізації особистості, отримання знань, виховання нового покоління освічених людей, що неодмінно впливає на рівень правової культури, яка є невід'ємним елементом гармонійного розвитку людини.

Формування демократичної правової культури суспільства не може відбутися без активного та масштабного правового інформування населення. Підвищення рівня правової культури всіх працівників державного апарату, громадських та комерційних організацій, усіх громадян має стати важливим

наслідком комплексного обслуговування правовою інформацією, надання не-обмеженого доступу до неї сучасними бібліотечними установами.

Підвищення рівня доступності до правової інформації завдяки використанню електронних технологій сприяє подоланню інформаційної нерівності в правовій сфері; розвитку демократії; розвитку економічних процесів та правових основ інформаційного суспільства; удосконаленню механізмів державного управління; інтеграції у світове інформаційне суспільство.

Поширення правових знань бібліотечними установами є системним процесом, де використовується весь асортимент наявних форм інформаційного та аналітичного обслуговування користувачів, орієнтованих відповідно до їх специфічних запитів. Обізнаність щодо рівня правової поінформованості суспільства дає змогу бібліотечним установам прогнозувати запити на цей вид інформації і працювати на випередження.

Утім на сьогодні в умовах інформатизації ефективна діяльність бібліотек у цьому напрямі можлива лише за умови вдосконалення інформаційно-бібліотечного обслуговування, підвищення ролі інформаторської роботи як складової бібліотечного сервісу, розвитку дистантних форм бібліотечної роботи, становлення аналітичної роботи бібліотек.

Варто також наголосити на посиленні ролі бібліотек у забезпеченні наукової бази інформаційного супроводу суспільних перетворень в Україні, у зміцненні національної самосвідомості на тлі загальноцивілізаційних соціокультурних трансформацій, у формуванні фундаментальних характеристик суспільних відносин.

Закони та імперативи глобальної інтеграції вимагають від України чіткого визначення власного шляху розвитку і здійснення стратегічного вибору. Тільки створивши комплекс інноваційних структур, орієнтованих на посилення духовно-інтелектуального потенціалу (системи національної науки, освіти, культури, економіки тощо), а також використовуючи творчість народу, його патріотичні орієнтації, Україна спроможна вибудувати концепцію власного розвитку і віднайти ефективні механізми гуманізації сучасних глобалізаційних процесів чи, принаймні, синхронізувати їх зі своїм становленням.

У контексті збереження національної ідентичності суспільства зростає роль національної спадщини, яка зберігається у тому числі в документному вигляді у бібліотеках країни. У зв'язку з цим підвищується значення національної бібліографії – не тільки як показника інтелектуального та наукового потенціалу держави, а й як засобу інформування світової громадськості про її досягнення.

Ретроспективна національна бібліографія, основним завданням якої є максимально повне, об'єктивне виявлення та облік усіх можливих рукописних та друкованих джерел, що так чи інакше стосуються України з X до XX ст., дає змогу у вигляді бібліографічної інформації зберігати інтелектуальне надбання

країни, інформувати про досягнення суспільства, нації, втілені у книгах (документах). Крім того, національну бібліографію можна розглядати як форму відображення багатовікової пам'яті народу, як засіб обміну й збагачення досягнень його культури, науки, інформаційного забезпечення вирішення економічних, політичних проблем на рівні держави і на рівні взаємодії з міжнародним співтовариством.

Прикладом ефективного функціонування бібліотеки як центру інформаційно-аналітичного супроводу суспільно-політичних процесів в умовах глобалізації є діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) НАН України.

У фондах НБУВ значну колекцію становлять офіційні урядові документи, поточні офіційно-документальні видання: Конституція України, кодекси України, Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду України, відомості Верховної Ради України, Офіційний вісник України, укази Президента України, конституції зарубіжних країн.

Довідково-бібліографічний фонд НБУВ – найзначніше в Україні за обсягом і унікальне за змістом та науково-інформаційним значенням зібрання документів нормативного характеру – є складовою спеціалізованою частиною фондів бібліотеки, до якої з метою оперативного задоволення інформаційних запитів користувачів включені найважливіші довідково-бібліографічні документи.

У структурі бібліотеки сформовані відділи, що безпосередньо займаються пошуком, збиранням, організацією, зберіганням, виробництвом та поширенням інформації, що стосується політичної сфери суспільства.

Таким структурним підрозділом є, зокрема, Фонд Президентів України (далі – Фонд), заснований Указом Президента України від 5 квітня 1996 року № 244 (244/96) «Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної». Фонд діє на правах науково-дослідного інституту.

Фонд як спеціальна бібліотечно-архівна колекція є основним центром, що забезпечує збирання, збереження та впровадження в науковий і культурний обіг документальних матеріалів, які відображають державну, суспільно-політичну діяльність, творчість та життя президентів України.

У цьому контексті основними завданнями та функціями Фонду є:

- збирання, збереження матеріалів, що містяться у Фонді, та створення необхідних умов для користування ними;
- бібліотечний і архівний облік документів, їх державна реєстрація відповідно до законодавства;
- наукове опрацювання документів та створення науково-довідкового і довідково-пошукового апарату;
- запровадження матеріалів Фонду в науковий, освітній, культурний обіг;
- інформування широкої громадськості про діяльність Президентів Ук-

раїни, формування у суспільній думці поваги до інституту президентства, особи Президента України як глави держави та символів державної та президентської влади;

– інформаційно-аналітичне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування Президентів України та їхніх служб;

– формування баз даних про виступи Президентів України, відгуків про них і наукова експертиза точності цитування актів Президентів України та їхніх офіційних виступів у вітчизняній і зарубіжній пресі;

– вивчення досвіду функціонування інституту президентства інших держав, а також діяльності президентських бібліотек, фондів, архівів і аналогічних їм установ іноземних держав;

– розроблення і координація під егідою Президентів України програми видання серії «Бібліотека Президентів України», яка включає найважливіші пам'ятки національної культури.

До Фонду належать:

1) документи на всіх видах носіїв інформації з особистих архівів Президентів України, що перебувають у їхній приватній власності (і не входять до номенклатури справ державного архіву Президентів України), та інших осіб, до повноважень яких належить допомога Президентам України у виконанні їх державних обов'язків;

2) особисті бібліотеки Президентів України та інші друковані видання, що відображають державну, суспільно-політичну діяльність, творчість та життя Президентів України;

3) службові видання Адміністрацій Президентів України, інших органів та служб при Президентах України;

4) документальні матеріали приватних осіб, які причетні до державної, політичної, громадської, творчої діяльності Президентів України та всього періоду їхнього життя, у тому числі особисті матеріали родин Президентів України;

5) документальні матеріали громадських організацій і осіб, діяльність яких може бути так чи інакше пов'язана з реалізацією ідеї президентської влади в Україні, у тому числі Президентів України, обраних політичними об'єднаннями діаспори, президентів Західноукраїнської Народної Республіки і Карпато-Української республіки, кандидатів у Президенти України, а також видання про історичні форми організації державної влади на території України;

6) документальні матеріали та твори мистецтва, що містять будь-яку інформацію про Президентів України та створені будь-коли і з будь-якого приводу у всіх можливих формах закріплення інформації;

7) копії архівних документів офіційної діяльності Президентів України, їхніх органів та служб, матеріалів про життя й творчість, що зберігаються в інших бібліотеках, архівних установах України та поза її межами;

8) зарубіжні публікації та бази даних, що містять матеріали про життя і діяльність Президентів України й аналіз функціонування інституту президентства в Україні;

9) матеріали про досвід функціонування інституту президентства за кордоном і про діяльність президентів іноземних держав;

10) науково-довідковий фонд, який містить бібліографічну та іншу науково-довідкову інформацію про наявність документів Президентів України і документів про їхню діяльність, що зберігаються в Бібліотеці, інших бібліотеках, архівних установах України та поза її межами.

Документи, що зібрані у Фонді президентів України, відображають:

- історичні форми організації державної влади на території України;
- процеси становлення та функціонування інституту президентства в Україні;

- вибори Президента України;
- державну, суспільно-політичну діяльність, творчість та життя Президентів України;

- діяльність громадських організацій і осіб, які так чи інакше пов'язані з реалізацією ідеї президентської влади в Україні, у тому числі Президентів України, обраних політичними об'єднаннями діаспори, президентів Західноукраїнської Народної Республіки, Карпато-Української республіки, кандидатів у Президенти України;

- функціонування інституту президентства за кордоном;
- діяльність президентів іноземних держав.

У рамках своєї діяльності Фонд забезпечує:

- збирання, збереження документальних матеріалів та створення необхідних умов для користування ними;

- наукове опрацювання документів і створення науково-довідкового та довідково-пошукового апарату;

- формування системи електронних інформаційних ресурсів, зокрема, повнотекстових, бібліографічних, фактографічних баз даних;

- інформування про систему електронних інформаційних ресурсів органів державної влади в Україні, електронних інформаційних ресурсів президентів держав світу та інформаційних ресурсів президентських бібліотек;

- запровадження матеріалів у науковий, освітній, культурний обіг.

Для належного виконання своєї роботи Фонд одержує від Секретаріату Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, громадян відомості про наявність документів та інших матеріалів, пов'язаних з життям і діяльністю Президентів України; розробляє, за погодженням з Головархівом України та Бібліотекою, нормативно-методичні документи, що стосуються роботи Фонду; скликає конференції, наради, семінари з питань роботи з доку-

ментальними матеріалами Фонду; визначає, відповідно до законодавства, порядок користування документами та іншими матеріалами, що знаходяться на зберіганні.

Помітну роль в ознайомленні українського суспільства з політичними нормами, цінностями, ідеями, виробленими світовою спільнотою, відіграє відкритий у НБУВ читальний зал публікацій Організації Об'єднаних Націй – спеціалізований зал, що забезпечує оперативне інформаційне обслуговування читачів фондом документів ООН та її спеціалізованих установ.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського є єдиним в Україні депозитарієм ООН. Цей статус вона одержала у травні 1960 р. Крім того, НБУВ є депозитарієм таких установ, як ЮНЕСКО, Міжнародна організація праці, МАГАТЕ, Всесвітня організація торгівлі, Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація цивільної авіації. Це надає змогу отримувати їх видання безкоштовно.

Статус депозитарію дає змогу сформувати значний бібліотечно-інформаційний ресурс, що охоплює видання ООН та її спеціалізованих установ, починаючи з 1945 р. Його загальний обсяг на початок 2003 р. становив понад 750 тис. одиниць зберігання. Щорічно фонд поповнюється приблизно на 12 тис. одиниць. Останнім часом значна кількість публікацій надходить від представництв ООН, Управління Верховного комісара з прав біженців, Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Міжнародної організації праці. Частина з них видана українською мовою. Це дає змогу поповнити фонд видань, що висвітлюють процеси розбудови Української держави, створення в ній демократичного суспільства та ринкової економіки.

Універсальний за змістом фонд надає користувачам можливість отримати унікальну інформацію з усіх напрямів діяльності Організації Об'єднаних Націй.

Всі матеріали можна одержати в спеціалізованому читальному залі, де до послуг користувачів створено систему каталогів та картотек, у т. ч. електронний каталог публікацій ООН, що наповнюється з початку 1999 р. і містить близько 12 тис. записів. Він дає змогу швидкого і оперативного пошуку інформації. Висококваліфіковані фахівці допомагають читачам у пошуку необхідної літератури, надають довідки про наявність видань з конкретної тематики.

В залі публікацій ООН регулярно експонуються виставки нових надходжень та тематичні. Постійно експонується виставка, присвячена Україні, її участі в роботі в Організації Об'єднаних Націй. Створена картотека видань про Україну, що постійно поповнюється.

Фонд залу публікацій Організації Об'єднаних Націй містить такі документи:

– офіційні публікації головних органів ООН (Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної і Соціальної Ради, Міжнародного Суду, Секретаріату);

– офіційні документи з історії створення ООН та загальні матеріали про

її діяльність;

- міжнародні договори, угоди та законодавчі акти, укладені під егідою ООН;
- публікації з різних питань соціально-економічного розвитку, прав людини, запобігання злочинності, розвитку освіти, науки та культури тощо.

Частина фонду розміщена у відкритому доступі. Це періодичні видання ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ, МАГАТЕ, ФАО, МОП, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ІКАО.

У структурі НБУВ сформована і успішно функціонує Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (далі – Служба, СІАЗ), яка займається підготовкою матеріалів, орієнтованих безпосередньо на задоволення інформаційно-аналітичних запитів органів державної влади всіх рівнів, громадських організацій, економічних структур, наукових працівників, які цікавляться суспільствознавчою тематикою.

Діяльність СІАЗ спрямовується на забезпечення оперативної та якісної обробки масивів нової інформації, сприяння веденню в обіг наявних суспільно значущих інформаційних фондів, творення вторинної інформації за принципом «інформація на базі інформації», а також аналіз зарубіжного досвіду суспільних перетворень і його адаптація до вітчизняних реалій.

Політичний сегмент діяльності Служби полягає в аналізі політичних процесів в українському суспільстві, дослідженні й сприянні спадкоємності традицій розвитку українського суспільства і держави, концентрації та узагальненні прогностно-аналітичної продукції з політичної проблематики.

Орієнтована на задоволення інформаційних запитів владних структур, політикума, економічних структур, громадських організацій, діяльність СІАЗ покликана сприяти вдосконаленню управлінської діяльності, підвищенню ефективності органів державної влади, розвитку ефективних громадських інститутів, гармонізації відносин численних державних і недержавних структур та демократизації суспільства, розв'язанню актуальних питань розвитку гуманітарної сфери, становленню громадянського суспільства, прискоренню наукового розвитку, а також – запобіганню політичним, соціальним, національним, релігійним та іншим конфліктам.

Аналітична інформація Служби є основою, виходячи з якої виконуються цільові замовлення, складаються прогнози.

Серед пріоритетних напрямів здійснюваного відділом політологічного аналізу моніторингу можна виокремити такі:

- державотворчі процеси в Україні;
- вироблення зовнішньополітичної стратегії України, специфіка відносин «Україна – ЄС», «Україна – СНД», «Україна – СЕП» тощо, двосторонні відносини України;
- розвиток політичної структури держави, питання реалізації політичної реформи, діяльність окремих політичних сил та їх відносини з владними структурами, громадськими організаціями, суспільно-політичними,

національними, релігійними рухами;

– економічні процеси в Україні, серед яких найактуальнішими на сьогодні є ситуація в АПК та ПЕК, приватизаційні процеси, проблема поліпшення інвестиційного клімату, впровадження інноваційних технологій, розвиток ринкових відносин, вдосконалення податкового законодавства, а також участь України в міжнародних економічних проектах;

– актуальні проблеми становлення громадянського суспільства, розвитку гуманітарної сфери, серед яких посилена увага приділяється ситуації навколо пенсійної реформи, проблемам зайнятості, соціального страхування, підвищення рівня життя тощо;

– здійснення органами державної влади регіональної політики, соціально-економічна ситуація в регіонах;

– аналіз резонансних подій суспільно-політичного, економічного, культурного життя в Україні та за кордоном.

– розвиток культурно-гуманітарної сфери.

Окремо слід зазначити, що аналіз матеріалів за названими напрямками передбачає як висвітлення в цілому ситуації, прогнозування її перспективного розвитку і наукові рекомендації щодо розв'язання проблем, так і розгляд зустрічних процесів прийняття рішень відповідними структурами (зокрема органами державної влади), реалізації цих рішень та ефективності їх дії.

Одним з пріоритетних і перспективних напрямів роботи СІАЗ є підготовка інформаційно-аналітичних продуктів «на випередження». Ідеться про підготовку експертних оцінок, аналітичних довідок чи прогнозів з тих проблем, які вже найближчим часом можуть стати ключовими. Для цього не лише ведеться комплексне розроблення найважливіших суспільно-політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх та інших питань, а й готуються матеріали, які надсилаються потенційним замовникам з метою вивчення їхніх запитів та шляхів подолання можливих проблем.

Інший зразок забезпечення ефективного інформаційного супроводу процесів політичної комунікації бібліотечними установами дає Національна Парламентська бібліотека України (далі – Бібліотека), одним із пріоритетних напрямів діяльності якої є бібліотечно-інформаційне обслуговування депутатів Верховної Ради України та рад нижчого рівня.

До послуг користувачів Бібліотеки – бази даних (БД) «Ліга. Закон», «Законодавство України» (тексти законодавчих, нормативних документів); власні БД, які представлені на веб-сайті бібліотеки, серед яких – «Політика і політики в дзеркалі періодичних видань України (з 2000 р.)».

З травня 1999 р. у структурі Бібліотеки функціонує Відділ інформаційно-го забезпечення Верховної Ради України, створений з метою сприяння законотворючій діяльності Верховної Ради України шляхом надання інформаційних послуг народним депутатам, їх помічникам та працівникам апарату ВРУ.

У результаті успішного здійснення Канадсько-українського проекту спільно з Канадським товариством приятелів України протягом 1999–2001 рр. на базі відділу був створений Українсько-канадський парламентський інформаційний центр. Урочисте відкриття центру відбулось 16 листопада 2000 р. за участі першого Президента України Л. Кравчука, Надзвичайного і Повноважного Посла Канада в Україні та багатьох народних депутатів України. Співробітництво між Національною парламентською бібліотекою України та Канадським товариством приятелів України триває і сьогодні.

Відділ пропонує такі інформаційні послуги користувачам Бібліотеки:

- підготовка інформаційних матеріалів на запити народних депутатів, їх помічників та службовців апарату Верховної Ради України;
- підбір і обробка інформаційних матеріалів до законопроектів, що розглядаються на сесіях українського парламенту;
- створення гіпертекстової бази даних «Політика і політики у дзеркалі періодичних видань України», що постійно поповнюється і розміщується на інтернет-сторінці Бібліотеки за адресою: <http://cuprc.nplu.org/>;
- надання інформаційних послуг користувачам Бібліотеки з використанням бази даних «Ліга. Закон»;
- надання безкоштовного доступу до Інтернету народним депутатам та їх помічникам;
- надання доступу до підсобного фонду відділу, який складається з англomовної канадської літератури з питань законодавства та довідкових видань українською мовою.

Таким чином, у процесі забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу процесів політичної комунікації діяльність бібліотек спрямовується на збереження, вивчення та популяризацію політико-правової спадщини та традицій українського суспільства; вивчення, систематизацію, адаптацію до українських реалій та впровадження у вітчизняний інформаційний простір інформації стосовно суспільно-політичних здобутків зарубіжних країн; забезпечення інформаційного супроводу процесу прийняття управлінських рішень, спрямованих на вдосконалення політичної системи, проведення суспільно необхідних реформ; підвищення загальної політико-правової культури (у тому числі й управлінської еліти); забезпечення інформаційного суверенітету.

Література

1. *Володин Б. Ф.* Всемирная история библиотек / Б. Ф. Володин. – СПб. : Профессия, 2002. – 351 с.
2. *Володин Б. Ф.* Научная библиотека в контексте научной, образовательной и культурной политики. (Исторический опыт Германии) / Б. Ф. Володин; Ред. С. А. Давыдова. – СПб. : Изд-во РНБ, 2002. – 200 с.
3. *Горовий В. М.* Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучас-

ного українського суспільства / В. М. Горовий . – К. : НБУВ, 2005. – 300 с.

4. *Грабар Н. Г.* Комунікаційні аспекти виховної діяльності бібліотеки вищого навчального закладу / Н. Г. Грабар // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. пр. – Х., 2007. – Вип. 20. – С. 99–108.

5. *Копанева В.* Бібліотека в системі наукової електронної комунікації / В. Копанева // Бібл. вісн. – 2007. – № 5. – С. 3–9.

6. *Тикунова И. П.* Концептуальная модель современной библиотеки: социально-философский анализ [Рукопись] : дисс. на соискание ученой степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11. «Социальная философия» : защищена 13.03.2007 / И. П. Тикунова ; науч. руководитель М. Ю. Опенков ; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Помор. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова». Архангельск : [б. и.], 2007. 129 с. – Режим доступа: http://tikunova.i.narod.ru/ni/koncept_dis.htm#p1. – Загл. с экрана.

7. *Фирсов В. Р.* Сущностные функции библиотечной деятельности : Культуроведческий подход / В. Р. Фирсов // Научные и технические библиотеки. – 1985. – № 5. – С.15–20.

8. *Шемаєва Г. В.* Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 289 с.

9. *Шрайберг Я. Л.* Избранные труды / Я. Л. Шрайберг. – М. : ГПНТБ России, 2002. – 623 с.

10. *Шрайберг Я. Л.* Первое десятилетие информационного века: влияние информационно-электронной среды на роль и позицию библиотек в развивающемся обществе: ежегодный доклад конференции «Крым». Год 2010 / Я. Л. Шрайберг. – Судак ; Москва : издательско-препрографический центр ГПНТБ России, 2010. – 77 с.

До уваги держслужбовця

Т. Добко, заввідділу НБУВ

Л. Мацкевич, завсектору НБУВ

Фінансова криза в Україні. Бібліографія 2008-2010 рр.

Монографії, збірники, дисертації, автореферати

1. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств / Т. П. Гудзь ; Укоопспілка, Полтав. ун-т споживчої кооп. України, Каф. банк. справи. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. – 166 с. – Бібліогр. : с.112–114.

ВА689851

2. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Гудзь Тетяна Павлівна ; Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса, 2006. – 19 с.

РА346685

3. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Гудзь Тетяна Павлівна ; Полтав. ун-т споживчої кооп. України. – Полтава, 2006. – 229 арк. : рис., табл.

ДС99763

4. Климова С. О. Основні принципи управління валютним курсом в умовах фінансово-економічної кризи / С. О. Климова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2009. – Вип. 247. Т. 5. – С. 1086–1089.

Ж70425

5. Сияєва Л. В. Формування системи антикризового управління витратами на оплату праці в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.07 / Л. В. Сияєва; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 40 с.

РА369056

6. Фінансові та інституційні аспекти в угодах Європейського Союзу. Світова фінансова криза та економічна думка. Актуальні питання міграційно-візових відносин між Україною та ЄС: матеріали круглих столів, 27 листоп.

2008 р., 26 лют. та 25 черв. 2009 р., Київ / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин.; ред.: Л. В. Губерський; – К., 2009. – 88 с. – (Актуал. пробл. міжнар. відносин : зб. наук. пр.; вип. 87, ч. 1).

Ж68200

Статті з журналів, наукових збірників, аналітичні матеріали

7. Адамик В. Торговельні механізми впливу світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. на трансформаційні економіки / В. Адамик, А. Савка. // Журн. європ. економіки. – 2009. – Т. 8.– № 1. – С. 31–49.

Ж24378

8. Андриенко Н. Н. Кризис на руинах тарифной защиты / Н. Н. Андриенко, В. Н. Степанов, С. Я. Полнарв // Подъемные сооружения и спец. техника. – 2009. – № 1. – С. 7–11.

Ж23563

9. Андрійчук В. Можливість використання існуючих теоретико-концептуальних підходів й інструментарію для подолання фінансово-економічної кризи / Віктор Андрійчук // Екон. часоп.-XXI. – 2009. – № 5/6. – С. 12–16.

Ж15623

10. Бабарика О. В. Вплив фінансової кризи на національну економіку України / О. В. Бабарика // Вісн. Бердян. ун-ту менедж. і бізнесу. – 2009. – № 1(5). – С. 27–32

Ж73543

11. Баранецький І. Світова фінансова криза: перші результати та уроки для України / Ігор Баранецький // Зовнішні справи. – 2008. – № 12. – С. 27–30.

Ж22340

12. Барановський О. Банківські кризи: сутність, фактори, виникнення та особливості прояву / О. Барановський // Економіка України. – 2010. – № 2(579). – С. 34–48.

Ж28099

13. Барановський О. І. Предтечі фінансових криз / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 3–22.

Ж14849

14. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз / О. І. Бара-

новський // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 3–21 ; № 6. – С. 3–14 ; № 8. – С. 19–33.

Ж14849

15. Баторшина А. Ф. Порівняльний аналіз фінансових криз / А. Ф. Баторшина, Л. М. Цуприк // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 12. – С. 27–31.

Ж23721

16. Бистряков І. Фінансова криза: метасистемний підхід / І. Бистряков // Вісн. Нац. акад. України. – 2010. – № 5. – С. 3–6.

Ж20611

17. Білорус О. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / Олег Білорус // Екон. часоп.-XXI. – 2008. – № 11/12. – С. 3–7.

Ж15623

18. Бобиль В. Механізм стабілізації банківської системи України в період фінансової кризи / В. Бобиль // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 28–32. – Бібліогр. у підрядк. прим.

Ж14757

19. Бобров Є. А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України / Є. А. Бобров // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 33–43.

Ж14849

20. Богдан Т. П. Банківські кризи та їх вплив на державні фінанси / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 3–14.

Ж14849

21. Богдан Т. П. Глобальна фінансова криза та виклики для економічної політики в посткризовий період / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 3–14. – (Фінансово-економічне регулювання).

Ж14849

22. Бугай В. З. Фінансова криза: причини, аналіз, шляхи виходу / В. З. Бугай, С. М. Щусь // Економіка : пробл. теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – 2009. – Вип. 250. – Т. 9. – С. 2326–2333. – Бібліогр.: 5 назв.

Ж70425

23. Бударіна Н. О. Вплив сучасної фінансової кризи на прямі іноземні інвестиції / Н. О. Бударіна // Наук. зап. Нац. ун-ту «Остроз. акад.». – 2009. – Вип. 12. – С. 365–372. – (Серія «Економіка»).

Ж69992/Ек.

24. Будзан Б. П. Про оптимізм в умовах кризи / Б. П. Будзан // Постметодика. – 2009. – № 3. – С. 59–62.

Ж14603

25. Буковинський С. А. Шляхи подолання фінансової кризи в Україні / С. А. Буковинський, Є. Унковська, О. Л. Яременко // Екон. теорія. – 2009. – № 2. – С. 47–60.

Ж15623

26. Бурмака М.О. Конвертація валютних іпотечних кредитів як засіб поліпшення платоспроможності позичальників в умовах кризи / М.О. Бурмака, К. М. Борисюк // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 17–26.

Ж14849

27. Буряк П. Ю. Банківська система України у контексті викликів фінансової кризи / П. Ю. Буряк, Н. З. Блащук-Дев'яткіна // Наук. зап. / Нац. ун-т «Острозька академія». – 2009. – Вип. 12. – С. 165–172. – (Серія «Економіка»). – Бібліогр.: 6 назв.

Ж69992/Ек.

28. Буряк С. В. Стратегічні орієнтири податкової політики в умовах економічної кризи / С. В. Буряк // Наук. вісн. Нац. ун-ту держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2009. – № 1 (44). – С. 3–8.

Ж70599

29. Вахненко Т. Політика державних запозичень та управління корпоративними боргами в умовах фінансової кризи / Тетяна Вахненко // Економіст. – 2009. – № 3. – С. 48–51.

Ж15978

30. Вахненко Т. Уроки світової фінансової кризи для економіки України / Тетяна Вахненко // Економіст. – 2009. – № 11. – С. 12–15.

Ж15978

31. Вахненко, Т. П. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 3–7.

Виявлено чинники та визначено механізми поширення кризових явищ на

фінансовому ринку України. З урахуванням наявного світового досвіду та особливостей фінансової систем України запропоновано комплекс заходів для зменшення гостроти фінансової кризи та подолання її наслідків.

Ж14849

32. Власюк О. С. Особливості світової фінансової кризи та стратегічні напрямки антикризового регулювання в Україні / О. С. Власюк // Стратег. панорама. – 2009. – № 3. – С. 3–14.

Ж16311

33. Власюк О. С. Українські реалії світової фінансової кризи та проблеми економічної безпеки держави // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутрішніх справ. – 2009. – Вип. 2. – С. 3–14. – (Серія «Економіка»).

Ж70364/Ек.

34. Воробьев Ю. Н. Налоговая политика в условиях финансового кризиса / Ю. Н. Воробьев, М. П. Коцюба // Экономика и упр. – 2008. – № 5. – С. 93–99.

Ж15735

35. Ворошило В. В. Финансовые решения домохозяйств в условиях мирового финансового кризиса / В. В. Ворошило // Экономика и упр. – 2008. – № 5. – С. 107–111.

Ж15735

36. Гайдуцький А. Світовий ринок міграційного капіталу та економічна криза 2008-2009 років / Андрій Гайдуцький // Вісн. Нац. банку України. – 2010. – № 1. – С. 34–37.

Ж14806

37. Галушка Н. Й. Проблеми становлення вексельного ринку в Україні в умовах загострення фінансової кризи / Н. Й. Галушка // Економічний простір: зб. наук. пр. / Придніпр. наук.-освіт. ін-т інновац. технологій в буд-ві. – Д., 2009. – № 22/1. – С. 138–146.

Ж73447

38. Геєць В. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи / В. Геєць // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 5–23.

Ж28099

39. Гнибіденко І. Фінансово-економічна криза: стан та перспективи подолання / І. Гнибіденко // Ринок пр. та зайнятість населення. – 2009. – № 1. – С. 11–16.

Ж24161

40. Головнін М. Вплив фінансової глобалізації на грошово-кредитну політику: теоретичні аспекти і реакція на фінансові кризи / М. Головнін // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 67–78.

Ж28099

41. Гоцуляк С. М. Фінансування поточної діяльності підприємств в умовах кризи / С. М. Гоцуляк // Вісн. соц.-екон. дослідж. / Одес. держ. екон. ун-т. – 2009. – Вип. 35. – С. 46–50.

Ж69469

42. Грудзевич У. Я. Фінансова стійкість банків України в умовах фінансової кризи / У. Я. Грудзевич, І. І. Микитчин // Соц.-екон. пробл. сучас. періоду України. – 2009. – Вип. 2. – С. 274–281.

Ж69299

43. Гудзинська Л. Ю. Фінансові аспекти конкурентоспроможності національної економіки в умовах кризи / Л. Ю. Гудзинська // Теорет. та приклад. питання економіки : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2009. – Вип. 18. – С. 66–71. – Бібліогр.: 3 назви.

Ж72451

44. Довгаль Ю. С. Процентні ставки державних облігацій на первинному ринку в системі індикаторів фінансової кризи / Ю. С. Довгаль, О. Ю. Ліщина // Економіка і регіон : наук. вісн. / Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – 2010. – № 1(24). – С. 114–119.

Ж24790

45. Доннік І. Г. Світова економічна криза та її вплив на банківський сектор економіки в Україні / І. Г. Доннік, Н. В. Черевик // Економіка і регіон : наук. вісн. / Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – 2010. – № 2(25). – С. 143–146.

Ж24790

46. Дорохова О. Г. Особенности кредитно-денежной политики Национального банка Украины на современном этапе / О. Г. Дорохова, М. А. Сеньюшкина // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 155. – С. 38–41.

Ж16332

47. Єфремова Н. Ф. Світова фінансова криза: її особливості та наслідки для банківської системи України / Н. Ф. Єфремова, О. І. Ложкін, Я. С. Бедніченко // Економіка : пробл. теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – 2009. – Вип. 252. – Т. 1. – С. 165–172. – Бібліогр.: 9 назв.

Ж70425

48. Жабинець О. Й. Причини та наслідки фінансової кризи у страховому бізнесі України та шляхи її подолання / О. Й. Жабинець // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – 2009. – Вип. 250. – Т. 5 – С. 1061–1065.

Ж70425

49. Зарицька І. Передумови та особливості прояву сучасної світової банківської кризи / Ірина Зарицька // Вісн. Нац. банку України. – 2009. – № 6. – С. 20–29. У статті зроблено комплексний аналіз теоретичних засад та причин і особливостей банківських криз, у тому числі й нинішньої, з метою систематизації передумов, особливостей прояву, а також розробки системи подолання наслідків банківської кризи.

Ж14806

50. Исследование платежного кризиса как основной проблемы функционирования и развития систем газоснабжения и газораспределения в жилищно-коммунальном хозяйстве города / Л. Н. Шутенко, В. И. Торкатюк, Н. П. Пан и [др.] // Коммунальное хоз-во городов. – 2009. – Вып. 87. – С. 31–39. – (Серия «Экономика науки»).

Ж69924

51. Калуцька О. В. Заходи антикризової політики у грошово-фінансовій сфері / О. В. Калуцька // Управління розвитком : зб. наук. пр. / Харк. нац. екон. ун-т. – 2009. – № 18. – С. 54–55. – Бібліогр.: 5 назв.

Ж71955

52. Камарницький Ю. С. Проблеми визначення ринкової вартості бізнесу при наявності фінансово-економічної кризи в Україні / Ю. С. Камарницький // Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – 2010. – № 1(24). – С. 107–109.

Ж24790

53. Карлін М. І. Особливості фінансування соціальних видатків в умовах сучасної економічної кризи / М. І. Карлін // Наук. зап. Нац. ун-т «Острозька академія». – 2009. – Вип. 2. – С. 51–57. – (Серія «Економіка»). – Бібліогр.: 6 назв.

Ж69992/Ек.

54. Кизилова Л. О. Деякі аспекти податкового регулювання інвестиційного потенціалу підприємств міського господарства в умовах фінансової кризи /Л. О. Кизилова, Г. І. Кизилів // Коммунальное хоз-во городов. – 2009. – Вып. 87. – С. 127–131.– (Серия «Экономика науки»).

Ж69924

55. Киричок І. В. Фінансова криза : вплив та наслідки на ГМК та шляхи подолання // Екон. простір: зб. наук. пр. / Придніпр. держ. акад. буд-ва та архіт., Придніпр. наук.-освіт. ін-т інновац. технологій в буд-ві. – Д., 2009. – № 25. – С. 33–38. – Бібліогр.: 6 назв.

Ж73447

56. Кір'ян Т. Формування механізмів захисту населення від фінансово-економічної кризи / Т. Кір'ян, Ю. Куліков // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 2. – С. 14–20.

Ж14757

57. Кльоба Р. Л. Напрями вдосконалення прогнозування банківської діяльності в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи / Р. Л. Кльоба // Економіка та держава. – 2010. – № 8. – С. 58–59.

Ж24261

58. Ковальчук А. Незалежність Центрального банку як проблемний фактор подолання фінансової кризи : (правовий контекст) / Андрій Ковальчук // Юрид. Україна. – 2009. – № 1. – С. 32–38. – Бібліогр.: с. 38.

Ж24297

59. Ковальчук Т. Актуалізація висновків теорії грошового обігу в контексті глобальної фінансової кризи / Т. Ковальчук, Є. Іванов, С. Іванов // Економіка України. – 2010. – № 10(587). – С. 15–23.

Ж28099

60. Колесова О. Запропонуйте руку й серце рідній державі / Оксана Колесова // Віче. – 2009. – № 1–2. – С. 8–9.

Про можливі наслідки фінансової кризи та шляхи її подолання.

Ж14474

61. Косова Т. Д. Проблеми і перспективи розвитку фінансового ринку України / Т. Д. Косова // Вісн. економ. науки України. – 2008. – № 2. – С. 88–92.

Ж72493

62. Кремень В. Фінансова криза – етап ствердження фінансової цивілізації /

Василь Кремень, Володимир Ільїн // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 14–20.

Ж23569

63. Кривоконь О. С. Посилення ролі факторингу в умовах фінансової кризи / О. С. Кривоконь, Л. І. Федоришина, С. М. Шаганенко // Прометей. – 2009. – Вип. 1. – С. 266–268.

Ж70224

64. Кричевська Т. Фінансово-економічна криза і виклики для грошово-кредитної політики / Т. Кричевська // Економіка України. – 2010. – № 4(581). – С. 65–75.

Ж28099

65. Куклік К. А. Макроекономічні ризики проектного фінансування у контексті фінансово-економічної кризи / К. А. Куклік // Актуал. пробл. економіки. – 2009. – № 6. – С. 29–38.

Ж23291

66. Куликова Л. В. Финансовый кризис в строительной отрасли Украины / Л. В. Куликова, А. С. Помаз // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – 2009. – Вип. 251. – Т. 2. – С. 449–452.

Ж70425

67. Куліков Г. Т. Деякі питання регулювання заробітної плати в умовах сучасної фінансово-економічної кризи / Г. Т. Куліков // Вісн. Донбас. держ. машинобуд. акад. : зб. наук. пр. – Краматорськ, 2009. – № 3(17). – С. 133–137.

Ж73025

(Закінчення в наступному номері).

Для нотаток

Підп. до друку 5.05.2011.

Формат 60x84/16. Друк офс. Папір офс. Ум. друк. арк. 5,7.

Видається в друкованому та електронному вигляді

Адреса видавництва: 03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3